

Maria ja Matti, Valfrid ja Varvara –
Tavalliset ja tavattomat etunimet
Pöyhösten ja Wallein suvuissa

Pro gradu -tutkielma
Saara Pöyhönen
Helsingin yliopisto
Suomen kieli
Marraskuu 2019

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto	
Tekijä – Författare – Author Saara Pöyhönen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title <i>Maria ja Matti, Valfrid ja Varvara</i> – Tavalliset ja tavattomat etunimet Pöyhösten ja Wallein suvuissa			
Oppiaine – Läroämne – Subject suomen kieli			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year marraskuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 59+4	
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielmassa tarkastellaan kahden pohjoissavolaisen suvun etunimistöä 1600-luvulta 2010-luvulle. Tavoitteena on selvittää, mitkä etunimet ovat yleisiä ja mitkä ovat harvinaisia näissä kahdessa suvussa. Sukujen etunimiä tarkastellaan suhteessa toisiinsa ja suhteessa suomalaisen etunimistön yleisiin historiallisiin linjoihin. Viimeiseksi tutkitaan yleisimpien nimien ja nimiperheiden, eli samaan alkuperäiseen kantanimen pohjautuvien nimien, kielellistä alkuperää ja merkitystä eli etymologiaa.</p> <p>Tutkielman aineistona on kahdesta suvusta kootut sukututkimukset: <i>Rikhard ja Alma Pöyhösen muistoa kunnioittaen – Lapset, lasten lapset ja lastenlasten lapset, jouluna 2017</i> [sic] ja <i>Wallen suku</i>. Edellinen on julkaistu vuonna 2017 ja sisältää nimistöä 1600-luvulta lähtien, jälkimmäinen vuonna 1940 ja sisältää nimistöä 1700-luvulta alkaen. Yhteensä aineistossa on 1166 henkilöä, joilla on 1901 etunimeä, joista 935 on erilaisia etunimiä. Aineistoon etunimistöön tuo oman rikkautensa se, etteivät suvut ole aivan yhteneväisiä sosioekonomiselta ja kielelliseltä taustaltaan.</p> <p>Aineiston viisi yleisintä nimeä ovat <i>Maria, Anna ja Johanna, Johannes ja Johan</i>. Nämä vastaavat hyvin historiallisia suomalaisen nimistön linjoja: <i>Maria, Anna ja Johannes</i>, tai jokin niiden variantti, ovat olleet suosittuja jo vuosisatojen ajan suomalaisessa nimistössä ja niiden nimiperheiden jäsenet lukeutuvat yhä suosituimpiin suomalaisiin etunimiin.</p> <p>Sukujen keskinäiset samankaltaisuudet selittyvät yleisillä valtakunnallisilla linjoilla, erot puolestaan pitkälti kielikysymyksen kautta. Pöyhös-aineistossa nimet on normalisoitu 1600-luvulta asti suomenkieliseen asuun, kun taas Walle-aineistossa esiintyy lukuisia ruotsinkielisiä ja ruotsinkielisillä suosittuja nimiä.</p> <p>Aineiston harvinaiset etunimet ovat kansallisesti harvinaisia nimiä, nimien harvinaisemmaksi jääneitä kirjoitusasuja, yhdysnimiä, sekä paikoitellen myös oman aikakautensa muotiniimiä.</p> <p>Suomalaiselle etunimistölle tyypillisesti valtaosa aineiston nimistä on taustaltaan heprealaisia tai kreikkalaisia kristillisiä nimiä. Näiden ohella suuren ryhmän muodostavat germaaniset nimet ja melko suuret ryhmät latinalaiset ja suomenkieliset nimet.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords nimistöntutkimus, etunimet, sukututkimusaineisto, etymologia, historiallinen etunimistö			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuskysymykset	3
1.2	Aiempi tutkimus.....	3
1.3	Tutkimuksen kulku	4
2	SUOMALAISISTA ETUNIMISTÄ	5
2.1	Mikä on nimi? Henkilönnimistön käsitteitä.....	6
2.1.1	<i>Useat etunimet</i>	9
2.1.2	<i>Yhdys- ja kaksoisnimet</i>	10
2.2	Suomalaisen etunimistön historiaa lyhyesti	11
2.3	Nimenannon perusteita.....	12
2.3.1	<i>Perintönnimistä</i>	12
2.3.2	<i>Nimi ja sosiaalinen asema</i>	14
2.4	Kaikkea ei voi selvittää	15
3	SUKUTUTKIMUKSET AINEISTONA	16
3.1	Suvut lukuina	18
3.1.1	<i>Nimien kirjoitusasuista</i>	20
3.1.2	<i>Sukunimistä</i>	20
3.1.3	<i>Ammattinimikkeistä</i>	24
3.1.4	<i>Paikkakunnista</i>	28
3.2	Yleviä aatteita, soveliaisuuden vaatimuksia ja kielikysymyksiä	29
3.2.1	<i>Sukututkimuksen motivaatio esipuheissa</i>	30
3.2.2	<i>Inhimilliset ja intentionaaliset virheet: aviottomat äidit</i>	31
3.2.3	<i>Kysymys kielistä</i>	33
4	NIMET PÖYHÖSTEN JA WALLEIN SUVUISSA	35
4.1	Yleisimmät ja harvinaisimmat nimet	35
4.1.1	<i>Yleisiä nimiä</i>	36
4.1.2	<i>Vuosisatojen yleisimmät</i>	39
4.1.3	<i>Harvinaisia nimiä</i>	41
4.2	Aineistojen yleisimpiä nimiperheitä ja nimiä kielitaustoittain.....	44

4.2.1	<i>Heprealaisperäiset pyhät MARIA, ANNA, JOHANNES ja ELISABETH</i>	44
4.2.2	<i>Kreikkalaislähtöiset pyhimykset KATARINA, PETRUS, ANDREAS, HELENA ja SOFIA</i>	48
4.2.3	<i>Germaaniset ja pohjoismaalaiset OLAV, VILHELM ja EINO</i>	50
4.2.4	<i>Latina- ja slaavilähtöiset kuningasnimet AUGUSTUS ja GUSTAV sisarnimineen</i>	51
4.3	Aineistojen yleisimmät nimiperheet suhteessa valtakunnallisiin linjoihin	52
4.4	Nimien jakautuminen kielellisen alkuperän perusteella	54
5	POHDINTAA	57
	LÄHTEET	59
	LIITE 1	63

Taulukko-, kuva- ja kaavioluettelo

Kaavio 1.	Moninimisyyteen perustuvat nimijärjestelmät. (Mukaiitu Ainiala ym. 2008: 170)	7
Taulukko 1.	Walle- ja Pöyhös-aineistot lukuina.....	19
Kaavio 2.	Walle- ja Pöyhös-aineistojen henkilöiden syntymäaikojen jakauma vuosisadoittain.	19
Taulukko 2.	Walle-aineiston sukunimenmuutokset.	22
Taulukko 3.	Walle-aineiston ammattinimikkeitä.	25
Kuva 1.	Daniel Fredrikin ja puolisonsa Selma Augusta Wallen muotokuvat. (Walle-aineisto, taulu 7).....	26
Taulukko 4.	Pöyhös-aineiston ammattinimikkeet ennen 1900-lukua.....	27
Kuva 2.	Rikhard ja Alma Pöyhönen perheineen vuonna 1944 Siilinjärven Koivumäen Tukalan mökissä. (Pöyhös-aineisto)	28
Taulukko 5.	Johan Joachim Wall(e)n ja Anna Elisabet Ammelinin Porvoossa syntyneet lapset eri lähteissä.	32
Kuva 3.	Daniel Wallen ystävän pormestari Enkellin sepittämä runo ja piirros Wallen paljaspäisestä ajomatkasta selityksineen. (Walle-aineisto, taulu 2).....	34
Taulukko 6a.	Aineiston yleisimmät etunimet.....	36
Taulukko 6b.	Pöyhös-aineiston yleisimmät etunimet.	37

Taulukko 6c. Walle-aineiston yleisimmät etunimet.	38
Taulukko 7. Aineiston yleisimmät nimet vuosisadoittain.	40
Taulukko 8a. Pöyhös-aineiston yhdysnimet.	42
Taulukko 8b. Walle-aineiston yhdysnimet.	43
Taulukko 9a. MARIAN nimiperhe.	45
Taulukko 9b. ANNAN nimiperhe.	46
Taulukko 9c. JOHANNEKSEN nimiperhe.	46
Taulukko 9d. ELISABETIN nimiperhe.	47
Taulukko 9e. KATARINAN nimiperhe.	48
Taulukko 9f. HELENAN nimiperhe.	49
Taulukko 9g. VILHELMIN nimiperhe.	51
Taulukko 10a. Kiviniemen (2006: 268) ja aineiston yleisimmät nimiperheet.	53
Taulukko 10b. 20. –30. yleisimmät nimet ja nimiperheet aineistossa.	54
Kaavio 3. Aineiston etunimien jakautuminen kielellisen alkuperän perusteella.	55

1 Johdanto

Jonkinlaisia nimiä ovat käytössä kaikissa kielissä ja kulttuureissa. Ne ovat yhtä aikaa käytännönläheisiä ja välttämättömiä, tehokas tapa identifioida ihminen, paikka tai asia, mutta toisaalta niihin liittyy paljon vahvoja tunteita, jopa uskomuksia. Eri kulttuureissa on erilaisia käytäntöjä nimetä ihminen, mutta yleensä voidaan todeta, että yksilön nimi on ikään kuin vähimmäisvaatimus. Moninimisyyteen perustuvissa järjestelmissä tätä vastaavat viralliset etunimet. (Ainiala, Saarelma, Sjöblom 2008: 9, 17, 19, 171.)

Kuten nimiin yleensä, etunimiin liittyy ristiriitaisia piirteitä. Toisaalta nimenannossa pyritään, etenkin nykyään, yksilöllisyyteen, mutta toisaalta muutamien suosituimpien etunimien kantajilla on vähintään parikymmentä tuhatta kaimaa. (Kiviniemi 2006: 24, 48; Saarelma-Paukkala 2017: 61–64). Huolimatta nimien yksilöivästä luonteesta nimenantajat noudattavat joko tietoisesti tai tiedostomattaan tiettyjä kaavoja: lapsille annetaan hyviksi, kauniiksi, käytännöllisiksi tai sopiviksi katsottuja nimiä (ks. mm. Kiviniemi 2006; Arjava 2005; Kotilainen 2008). Kuten Kotilainen (2008: 62) toteaa aineistonsa historialliseen nimenantoon liittyen: ”Nimenanto kertoo muun muassa siitä, miten seurattiin ajan muotivirtauksia, kuinka reagoitiin ympäröivän maailman tapahtumiin ja mitä kunkin aikakauden nimenantajat arvostivat.”

Henkilönnimet kiinnostavat ihmisiä sekä eri akatemian aloilta että sen ulkopuolelta. Nimilain uudistus tuli voimaan vuonna 2019, ja nimet ovat olleet tämän myötä runsaasti esillä mediassa. Sähköisesti ilmestyneissä artikkeleissa lukijat ovat hyödyntäneet kommentointimahdollisuuttaan runsaassa määrin. Walliuksen (2018) laaja artikkeli ”Onko nimi enne myös Suomessa? Etunimi voi avata ovia tai sulkea niitä” herätti niin paljon tunteita, että kymmenen tuntia artikkelin julkaisun jälkeen kommentointi suljettiin toistuvien kommentointiohjeen rikkomisten vuoksi. Akateemisessa tutkimuskentässä henkilönnimistö kytkeytyy eri kulttuureihin ja niiden historiaan, ihmisten kielelliseen, uskonnolliseen ja etniseen taustaan, mikä tekee niistä kiehtovia eri alojen tutkijoille sosiologeista historian-, kielen ja kulttuurintutkijoihin (Ainiala ym. 2008: 164).

Suomalainen nykyetunimistö ei ole alkujaan suomalaista, vaan pitkälti lainattua ja usein kristinuskon mukanaan tuomaa. Suomalaisessa nykyetunimistössä ei juuri esiinny suomalais-ugrilaisia nimiä, vaikka esimerkiksi Ruotsissa, Saksassa ja Venäjällä on yleisessä käytössä useita omaperäisiä ja -kielisiä nimiä. Ruotsissa yleisiä omaperäisiä nimiä

edustaa muun muassa *Olof*, jonka vuosisataisen suosion taustalla vaikuttaa kuningas Olavi Pyhä 1000-luvulta. Venäjällä vastaavasti edelleen yleisiä omaperäisiä nimiä edustaa esimerkiksi *Vladimir*, jonka varhaisempia kantajia oli muun muassa 900-luvun lopulla kasteen ottanut Vladimir Suuri. Suomessa vastaavanlaisia omaperäisiä hallitsijoita tai pyhimyksiä ei ole ollut. Useat suomalaisiksi pakanuudenaikaisiksi katsotuista etunimistä juontavat juurensa vain reilun sadan vuoden taakse, 1800-luvun kansalliseen heräämiseen. (Kiviniemi 2006: 228–234, 276; ks. myös Saarelma-Paukkala 2017: 21)

Huolimatta vierasperäisyydestään suomalainen etunimistö on muokkaantunut aikojen saatossa kansan suuhun sopivaksi, erilaisiin kansanomaisiin asuihin eli hypokorismeihin (Ainiala ym. 2008: 174; ks. myös Kiviniemi 2006: 253–261). Näin ollen supisuomalaisilta kuulostavien, napakan lyhyiden *Jussien* ja *Liisojen* takaa paljastuu pintaa raaputtamalla monitavuiset *Johannes* ja *Elisabet*, *Rikun* takaa *Rikhard*, *Gregorius* tai *George*. Alkujaan hypokorismit esiintyivät vain epävirallisessa, suullisessa kontekstissa: Arjavan (2005: 216–225) mukaan henkilöiden nimet kirjattiin kirkonkirjoihin vieraassa, latinan- tai ruotsin-, jopa ranskankielisessä asussa, ja vasta 1800-luvun lopulta lähtien papit alkoivat hiljalleen kirjata myös kansanomaisia asuja.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tarkastella kahden Kuopiossa ja laajemmalti Pohjois-Savossa vaikuttaneen suvun etunimistöä suhteessa toisiinsa ja kunkin aikakauden yleisiin linjoihin. Tutkielman keskiössä on suomalaisen nimistöntutkimuksen perinteisen linjan mukaisesti nimistön etymologia, eli se, mihin kieleen nimen alkuperäisin asu voidaan jäljittää ja millaisia kielellisiä kerroksia nimi on vuosisatojen aikana kerännyt.

Tutkielman aineistona on kaksi sukututkimuskokoelmaa: vuonna 2017 julkaistu *Rikhard ja Alma Pöyhösen muistoa kunnioittaen – Lapset, lasten lapset ja lastenlasten lapset, jouluna 2017* [sic] ja vuonna 1940 julkaistu *Wallen suku*. Sukuja yhdistää useiden samojen asuinpaikkakuntien ohella yksi, Walle-aineiston julkaisun jälkeen solmittu avioliitto. Pöyhös-aineisto kattaa sukututkimusta vuosiväliltä 1633–2017, Walle-aineisto puolestaan vuosivälin 1744–1940. Yhteensä aineistoissa on 1166 henkilöä, joilla on yhteensä 1901 etunimeä, ja joista 935 on erilaisia.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielmassa vertaillaan kahden suvun etunimistöä suhteessa toisiinsa ja suomalaiseen etunimistöön. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Millaiset etunimet ovat yleisiä ja harvinaisia Pöyhösten ja Wallein suvuissa?
2. Miten sukujen nimet vertautuvat toisiinsa ja suhteessa yleiseen suomalaiseen etunimistöön?
3. Millaisia kielellisiä kerrostumia nimet ja nimiperheet sisältävät?

Painetuista sukututkimuskokoelmista on poimittu kaikki etunimet taulukkolaskenta-ohjelmaan. Ensimmäinen vaihe, jonka on tarkoitus vastata etenkin kysymyksiin 1 ja 2, on luonteeltaan lähinnä määrällistä. Kolmannen kysymyksen ydin, kielelliset kerrostumat, vaatii lisäksi laadullista tutkimusotetta, nimien etymologisen taustan selvittämistä määrällisen luokittelun ohella.

Tutkielmassa lähestytään etunimentutkimusta ennen kaikkea suomalaiselle nimistötutkimukselle perinteiseen tapaan etymologisesta näkökulmasta, mutta seassa on myös piirteitä biografis-genealogista ja sosio-onomastisesta lähestymistavasta. Edellinen täydentää tutkimusta yksittäisten henkilöhistorialliselta ja sukuyhteyden kannalta (ks. mm. Rajasuu 2013: 36–37), jälkimmäinen liittyy tässä ennen kaikkea nimien kirjallisissa lähteissä ilmenevään suosionvaihteluun. Nimien varsinaiseen arkiseen käyttöön ei historiallisen aineiston kanssa voi kovin pitkälle uppoutua.

1.2 Aiempi tutkimus

Keskeisiä suomalaisia etunimistön alkuperän ja yleisyyden tutkijoita ovat olleet muun muassa Kustaa Vilkuna ja Eero Kiviniemi. Tässä tutkielmassa on hyödynnetty Tepon ja Vilkunan *Etunimikirjaa* (1947), Vilkunan teoksia *Oma nimi ja lapsen nimi* (1959) ja *Etunimet* (1990), sekä Kiviniemen (2006) nimien ajallista ja alueellista suosionvaihtelua ja niiden syitä selvittelevää *Suomalaisten etunimet* -teosta. Ruotsinkielisen etunimistön puolella Marianne Blomqvist on täydentänyt suomalaisen nimistön tuntemusta. Häneltä tutkielman tukena ovat teokset *Personnamnsboken* (1993) ja *Vad heter finlandssvenskarna?* (2006).

Suomalaisia etunimiä sukukohtaisesti on tutkinut ennen kaikkea Sofia Kotilainen, jonka väitöskirja vuodelta 2008 tarkastelee nimenannon käytäntöjä Sisä-Suomessa 1700-luvun lopulta 1950-luvulle Hakkarainen ja Kotilaisten suvuissa laajan sukututkimuksen turvin. Alueellista historiallista nimistöntutkimusta edustavat Hellevi Arjavan (2005) kangasniemeläisnimistön tutkimus 1680–1899 ja Riitta Rajasuun (2013) väitöskirja Kuopion, Oulun ja Turun etunimistöstä 1725–1744 ja 1825–1844. Arjavan (2005) tutkimus keskittyy ennen kaikkea maaseudun pikkukylien etunimien suosionvaihteluun eri vuosisatoina, uusien nimien leviämisen reitteihin ja keinoihin, ja lisäksi se nostaa esiin uusia nimenannon käytäntöjä, kuten monietunimisyttä. Rajasuun (2013) tutkimus puolestaan selvittää muun muassa kaupunkien nimivarannon kokoa, yleisempiä nimiä ja uniikkiniimiä ja näissä tapahtuvia muutoksia, moninimisyyden esiintymistä ja periytyvyyttä sekä nimien ja perheyhteyden näkymistä esimerkiksi sisarusten nimeämisessä ja aviottomien lasten kohdalla.

2000-luvulla Helsingin yliopiston etunimistöä käsittelevissä pro gradu -töissä Taina Järvenpää (2018) on tarkastellut 2010-lukuisia perintönimiä ja Anu Palkeinen (2018) *Annan* nimiperhettä niin ikään 2010-luvulla. Reetta Oksasen (2007) Joensuun yliopistossa julkaistu pro gradu -tutkielma käsittelee perintönimiä, nimivalikoimaa ja nimeämismalleja Pohjois-Savossa ja Pohjanmaalla 1700-luvulta 1900-luvulle.

1.3 Tutkimuksen kulku

Tutkielman toisessa luvussa paneudutaan suomalaiseen etunimistön tutkimukseen yleisesti: sen käsitteistöön, historiaan ja eräisiin nimenannon perusteisiin.

Kolmannessa luvussa esitellään tutkielman aineiston muodostavat sukututkimukset. Luvussa esitetään nimien lukumäärätietoja ja tarkastellaan sukunimiä, ammattinimikkeitä ja sukujen kotipaikkakuntia. Lisäksi luvussa käydään läpi lähdeteoksissa esitetyt motiivaatiot sukututkimukselle, muutamia sukututkimusaineistoon liittyviä epävarmuustekijöitä ja kielikysymystä.

Neljännessä luvussa esitetään sukujen yleisimmät ja harvinaisimmat nimet, eritellään aineistojen yleisimpiä nimiperheitä nimiä kielellisen taustan perusteella, verrataan aineistojen yleisimpiä nimiperheitä valtakunnallisiin linjoihin ja luokitellaan aineistojen nimet kielellisen alkuperän perusteella.

Viidennessä luvussa kootaan analyysin tulokset yhteen ja esitetään jatkotutkimusmahdollisuuksia.

Tutkielman liitteenä on kaikki aineiston 935 erilaista etunimeä lukumäärineen.

2 Suomalaisista etunimistä

Nimistöntutkimus eli onomastiikka on kielitieteen ala, joka tutkii erisnimiä eli propreja. Erisnimet eroavat yleisnimistä eli appellatiiveista ennen kaikkea niiden funktion perusteella: edelliset ovat yksiviitteisiä, eli niillä on yksi tarkoite, jälkimmäiset moniviitteisiä, eli monitarkoitteisia. Henkilönnimet ovat yksi nimistöntutkimuksen kohdealue. (Ainiala ym. 2008: 12–14, 27.)

Nimistöntutkimus on kielitieteen ohella yhteydessä lukuisiin muihin tieteenaloihin, koska nimet ovat integraalinen osa kulttuuria ja kieltä. Nämä heijastelevat paikoin myös suomalaisen nimistöntutkimuksen eri tutkimuslinjoihin, joita ovat muun muassa etymologinen, kulttuuri- ja asutushistoriallinen, sosiolingvistinen eli sosio-onomastinen, lainanimistön-, kaupunkinimistön ja paikannimistön typologian tutkimus. (Ainiala ym. 2008: 15, 60–80). Rajasuu (2013: 17) toteaa, että suomalaiselle nimistöntutkimukselle on tyypillistä monilinjaisuus näkökulmien suhteen.

Etymologinen tutkimus pyrkii selittämään nimien alkuperää ja on perinteisintä nimistön tutkimusta. Ensimmäinen suomalainen nimistöntutkimuksen väitöskirja, A. V. Forsmanin 1891 julkaistu *Pakanuudenaikainen nimistö* ja samaa aihetta käsitellyt D.-E. Stoebken *Die alten ostseefinnischen Personenamen im Rahmen eines urfinnischen Namenssystems* vuodelta 1964 edustavat tätä tutkimussuuntausta. (Ainiala ym. 2008: 61–62).

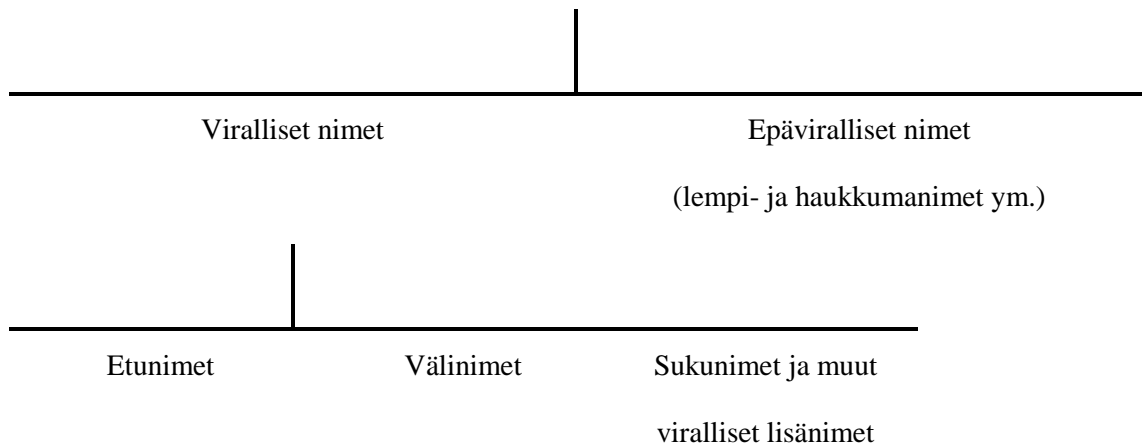
Lainanimistöntutkimuksessa, jolla on paikoin yhteys asutus- ja kulttuurihistoriallisen tutkimuksen kanssa, tarkastellaan eri kielten välistä nimistöllistä lainautumista. (Ainiala ym. 2008: 67). On mielenkiintoista, ottaen huomioon nimien usein tunnelatautuneen ja yksilöivän luonteen, että muun muassa Mikkosen ja Paikkalan (2000: 21) mukaan nimet ovat helpoiten lainautuvaa kielenainesta.

Seuraavaksi tässä luvussa tehdään lyhyt katsaus henkilönnimistön tutkimuksen käsitteisiin, yksi- ja monietunimisyyteen, suomalaisen etunimistön historiaa ja tarkastellaan nimenannon perusteita perintönimien ja nimen ja sosiaalisen aseman yhteyden kautta. Viimeiseksi tässä luvussa nostetaan esiin historialliseen nimistöntutkimukseen liittyviä epävarmuustekijöitä.

2.1 Mikä on nimi? Henkilönnimistön käsitteitä

Henkilönnimien kaksi pääluokkaa ovat yksilöihin viittaavat ja kollektiiviset henkilönnimet. Kollektiivisiä nimiä ovat esimerkiksi klaani- ja sukunimet. Ihmisyksilöihin viittaavia nimiä on käytössä yksi- ja moninimisyyteen perustuvissa nimijärjestelmissä. Yksinimisissä järjestelmissä on käytössä yksilönnimi eli päänimi ja mahdollinen lisänimi, joka voi olla kuvaileva, patronyyminen tai matronyyminen tai esimerkiksi klaaninimi. Moninimisissä järjestelmissä käytetään virallisia nimiä eli **etunimiä**, välinimiä eli jälkimmäisiä tai **jälkietunimiä** ja **sukunimiä** tai muita virallisia lisänimiä, sekä epävirallisia lisänimiä, kuten lempi-, haukkuma- ja **kutsumanimiä**. Etunimi määrittyy useimmin yksilön virallisen nimen etuosassa sijaitsevaksi päänimeksi, sukunimi puolestaan etunimen tai -nimien jäljessä sijaitsevaksi lisänimeksi, vaikka poikkeuksiakin löytyy. Jälkietunimet sijaitsevat puolestaan etunimen ja sukunimen välissä, ja ne voivat etunimen ohella toimia henkilön kutsumanimenä tai sen pohjana. (Ainiala ym. 2008: 170–173.)

Moninimisyyteen perustuvat nimijärjestelmät

Kaavio 1. Moninimisyyteen perustuvat nimijärjestelmät. (Mukaiilu Ainiala ym. 2008: 170)

Eräitä muita tapoja luokitella nimiä on jakaa ne nimenkantajien näkökulmasta katsoen muun muassa miesten, naisten ja unisex-nimiin sekä esimerkiksi pyhimys-, aatelis-, porvaris- ja käsityöläis-, sotilas- ja hallitsijanimiin. Nimenannon perusteiden näkökulmasta voidaan puhua luonto-, toive- tai kirjallisuusnimen tyyppisistä ryhmistä. Kielellisestä näkökulmasta nimiä luokitellaan usein **omakielisiksi** tai omaperäisiksi, eli nimijärjestelmän omaan kieleen pohjaaviksi nimiksi ja vastaavasti **vieraskieliseksi** tai vierasperäiseksi, eli nimijärjestelmän ulkopuoliseen kieleen pohjaaviksi nimiksi. Vieraskielinen viittaa nimenomaan vieraan kielen asussa olevaan nimeen, vierasperäinen myös suomalaisen asuun kotoutuneeseen vieraslähtöiseen nimeen. Vierasperäisiä voidaan nimetä myös kielellisen alkuperän mukaan esimerkiksi germaanisiksi, kreikkalaisiksi tai heprealaisiksi nimiksi. Nimet voivat olla **käännösnimiä**, eli toisesta kielestä nimijärjestelmän kieleen käännettyjä nimiä, tai lyhentämällä luotuja lyhenneniimiä. Etunimissä esiintyy myös **yhdys-** ja **kaksoisnimiä** eli kahden nimen yhdistelmiä viivalla tai ilman viivaa yhdistettynä. **Kantanimellä** viitataan nimeen, johon uudempi nimi alun perin pohjautuu. **Hypokorismi** on puolestaan kantanimestä johdettu virallinen tai epävirallinen kansanomaisen nimiasu. (Ainiala ym. 2008: 177, 174.)

Nimivarannolla tai nimikannalla tarkoitetaan kaikkia tunnettuja nimiä (Rajasuu 2013: 5). Erilaisten tunnettujen nimien määrän laskeminen on riippuvainen erilaisen etunimen määrittelystä. Tässä tutkielmassa nimet lasketaan erilaisiksi etunimiksi kirjoitusasun perusteella. Näin tekee esimerkiksi Kiviniemi (2006: 21), joka laskee eri

nimiksi ”*kaikki eri tavoin kirjoitetut nimiasut*” (kursivointi alkuperäinen). Tällä tavoin laskettuna 1900-luvulla syntyneellä suomenkielisellä väestöllä on ollut käytössään noin 50 000 nimeä, ja määrä kasvoi pelkästään viimeisen neljännesvuosisadan aikana noin 20 000 nimellä (Kiviniemi 2006: 23). Keväällä 2017 Suomen kansalaisilla oli Väestörekisterikeskuksen mukaan noin 120 500 erilaista etunimeä, joista naisten nimiä oli hieman yli puolet ja niin ikään hieman yli puolet olivat uniikkeja (Saarelma-Paukkala 2017: 89). Näihin lukumääriin on siis laskettu muutkin kuin suomenkieliset Suomen kansalaiset.

Nimien määrä on kasvanut huomattavasti aineiston sukututkimusten kattamien vuosisatojen aikana 1600- ja 1700-luvuilta 1900- ja 2000-luvuille. Nimien sukupuolinen jakauma on niin ikään tasaantunut: kuten Rajasuu (2013: 51–52) toteaa, vielä 1700-luvulla erilaisia pojannimiä oli huomattavasti tyttöjen nimiä enemmän. Myös Arjavan (2005: 35–36, 49) kangasniemeläisaineistossa 1700-luvun alussa syntyneillä 1057 pojalla oli käytössä 55 erilaista nimeä ja 990 tytöllä vain 29, jolloin paikoin miltei joka viides nainen oli nimeltään *Maria* ja joka kymmenes mies *Johan*.

Kielellisen taustan kannalta on olennaista hahmottaa nimet niiden **nimiperheiden** kautta. Nimiperheen muodostavat samaan kantanimen pohjautuvat erilaiset nimiasut (Kiviniemi 2006: 22, 266–269). Pyhimys- ja apostolinimi JOHANNEKSEN¹ suomalaisten käyttämiä asuja ovat esimerkiksi *Johan*, *Juhani*, *Juhana*, *Juha*, *Juho* ja *Jussi*, ja sen muunkielisiä variantteja ovat esimerkiksi *Ivan*, *Hans*, *Jean* ja *Jon*. *Johanneksen* **sisarnimi** eli feminiinimuoto on *Johanna* omine variantteineen. Nimiperheiden kannalta on mielenkiintoista, että suosittujen kantanimien eri asut ovat usein eri aikoina yleisiä, kuten ilmenee Kiviniemen (2006: 17) kaaviosta 1 ”Jokin *Annan* variantti on aina suosittujen joukossa” (ks. myös Palkeinen 2018).

Nimiperheet paljastavat myös nimien erilaiset **kielelliset kerrostumat** ja kielellisen alkuperän monikerroksisuuden. Kiviniemi (2006: 263) nostaa esimerkiksi tästä suomenkielisten *Pirjojen*, *Pirkkojen* ja *Riittojen* taustalla esiintyvän vuonna 1391 pyhimykseksi julistetun ruotsalaisen pyhän Birgitan. Pyhän Birgitan oma nimi periytyy noin 450–525 eläneeltä pyhältä Brigidiltä, yhdeltä Irlannin kolmesta suojeluspyhimyksestä. Irlannin pyhä Brigid, jonka nimi on latinalaistetussa asussa, puolestaan yhdistyy iirinkielisen

¹ latinan *Iohannes* ← kreikan *Ioannes* ← heprean *Yochanan*

tulenjumalattareen Brighidiin. (mt.; Jestice 2004: 140). *Riitta* on siis pyhimysnimi – ja jumalnimi – ja sen alkuperä on ruotsalainen, irlantilainen, latinalainen ja iirinkielinen.

2.1.1 *Useat etunimet*

Tuorein nimilaki sallii lapselle, tai aikuiselle, peräti neljä etunimeä (Etu- ja sukunimilaki). Nykyään on tavallista, että suomalaiselle lapselle annetaan vähintään kaksi, joskus kolmekin etunimeä. Historiallisesti katsottuna yksietunimisyys on kuitenkin ollut Suomessa yleisempää kuin monietunimisyys. Monien etunimien antaminen lapselle tuli Suomeen Ruotsista 1600- ja 1700-luvuilla, jonne se levisi puolestaan Tanskasta ja Saksasta, aluksi ylimmille yhteiskuntaluokille. Myöhemmin tapa valui matkimisen kautta alaspäin myös tavalliselle kansalle. Suomen puolella ensimmäisinä useamman etunimen saivat aatelisten ja länsirannikon kaupunkilaisporvariain lapset, etenkin tyttäret. Itään päin levitessä yksi hidastava tekijä oli ortodoksien yksietuniminen perinne, joka on edelleen vahvasti voimissaan itänaapurin puolella. (Kiviniemi 2006: 72–76.)

Suomalaiset ensimmäiset ja jälkimmäiset etunimet poikkeavat tyypillisesti sekä laadullisesta että määrällisestä toisistaan (Saarelma-Paukkala 2017: 38). Jälkimmäisillä etunimillä on usein erilaisia tehtäviä kuin päivittäisessä käytössä olevilla ensimmäisillä etunimillä: ne voivat muun muassa lisätä yksilöllisyyttä tai osoittaa suku- tai perheyhteyttä (Kiviniemi 2006: 100–101). Esimerkiksi perintönimi, eli aiemmilta sukupolvilta tai muilta tärkeiltä läheisiltä saatu nimi, saatetaan sijoittaa jälkietunimeksi. Jälkimmäisten etunimien suosion pituus on niin ikään pidempi kuin ensimmäisten etunimien, sillä vähempikäyttöisinä ne eivät kulu samalla tavalla kuin suosituimmat ensietunimet (mt.).

Sekä Saarelma-Paukkala (2017) että Kiviniemi (2006) mainitsevat suomalaista nimenantoa säätelevän viskurilain, jonka mukaan raskaampi aines sijoittuu nimen loppupäähän. Etunimi on siis lyhyempi kuin jälkietunimi tai -nimet. Kiviniemen (2006: 111) mukaan noin kaksi kolmannesta nykyisistä suomalaisista kahden tai kolmen etunimen yhdistelmästä noudattaa viskurilakia: ensinimet ovat usein yksi- tai kaksitavuisia ja jälkietunimet kolme-, neljä- tai jopa viisitavuisia. Painavuutta tekevät myös kolmen konsonantin klusterit ja umpitavut, eli vastaavasti keveimpiä ovat lyhyet KVKV-malliset nimet, kuten *Mari* tai *Pete*.

2.1.2 Yhdys- ja kaksoisnimet

Yhdysnimellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa kahta yhdysviivalla yhdistettyä nimeä, kaksoisetunimellä² puolestaan kahta viivatta yhdistettyä nimeä. Molemmat lasketaan yhdeksi nimeksi. Kiviniemi toteaa kaksietunimisyydessä olleen alkujaan kyse nimenomaan etenkin naisten kaksoisetunimistä: esimerkiksi Aleksis Kiven 1793 syntynyttä äitiä tiedetään kutsutun *Annastiinaksi*, mutta hänen virallinen nimensä oli *Anna Kristiina*. Saarelma-Paukkalan (2017: 28) mukaan tällaisilla nimiyhdistelmillä pystyttiin paremmin erottamaan paikkakunnalla asuvat kaimat toisistaan, kun *Anna Elisabetia* kutsuttiin *Annaliisaksi* ja *Anna Katariinaa Annakaisaksi*. Varhaisimmat yhdysnimet ovatkin ottaneet mallia nimenomaan tällaisista kaksoisnimien kansanomaisista asuista (Kiviniemi 2006: 81).

Yhdysnimet ovat olleet koko ajan suosittumia tytöillä kuin pojilla. Erityisen suosittuja yhdysnimet olivat 1940-luvulla: noin joka kymmenes tyttö sai tuolloin yhdysviivallisen nimen (Kiviniemi 2006: 84, kaavio 20). 1900-luvun alussa suosituksi nousi *Anna-Liisa*, ei yksinomaan mutta muun muassa Minna Canthin samannimisen, vuonna 1895 julkaistun näytelmän vuoksi. 1930-luvulla Hämeen läänissä yhdysnimeä kantoi peräti 60 promillea tytöistä. Muita 1930- ja 1940-lukujen suosittuja yhdysnimiä olivat *Marja-Liisa*, *Sirkka-Liisa*, *Maija-Liisa* ja *Marja-Leena* (Kiviniemi 2006: 82–83; Saarelma-Paukkala 2017: 41.)

Poikien yhdysnimien suosio on myöhempää, vaatimattomampaa ja erityyppistä kuin tyttöjen. Poikien yhdysviivallisten nimien huippu sijoittuu 1980-luvulle ja on noin puolet pienempi kuin tyttöjen vastaava. (Kiviniemi 2006: 84; Saarelma-Paukkala 2017: 41–42). Kiviniemen (mts. 85) mukaan ruotsinkielisillä poikien lyhyet yhdysnimet, kuten *Carl-Erik*, ovat olleet tasaisen suosittuja, mutta hän arvioi, että käytössä olleet nimet eivät ole kääntyneet suomenkielisiin asuihin yhtä sujuvasti kuin tyttöjen nimien kohdalla.

Varhaisemmissa yhdysnimissä käytettiin vain muutamia nimiä, kuten naisten nimien esimerkeistäkin käy ilmi. Poikien nimet puolestaan olivat usein *Matti-* tai *Pekka-*loppuisia. 1980-luvulla, yhdysnimien toisen tulemisen aikaan, nimivalikoima kasvoi ja siten yhdistelmät muuttuivat uniikimpaan suuntaan. Tästäkin huolimatta pojilla yleisiä olivat *Jani-*, *Niko-* tai *Sami-*alkuiset ja *Petteri-*loppuiset nimet, tytöillä puolestaan *Anna-*,

² Kaksoisnimi voi tarkoittaa myös kahden sukunimen yhdysviivallista yhdistelmää.

Hanna- ja *Sanna-*alkuiset yhdysnimet. (Kiviniemi 2006: 86; Saarelma-Paukkala 2017: 41.)

2.2 *Suomalaisen etunimistön historiaa lyhyesti*

Suomalainen nykynimistö ei ole alkuperältään suomalaista, vaan pitkälti lainattua. Lainautumista on tapahtunut jo ennen kristinuskon tuloa, ennen kaikkea germaaneilta, ja laajalti eri kulttuureista sen jälkeen. Kristillinen nimi löytyy kuitenkin miltei kolmelta neljännekseltä nykyiseltä suomalaiselta (Kiviniemi 2006: 261). Muun muassa Ruotsissa muutamit omaperäisen nimen omaavat pyhimykset ja hallitsijat säilyttivät *Olavin* ja *Erikin* kaltaiset nimet nimistössä (Kiviniemi 2006: 232), kun taas Suomessa vastaavat mallit puuttuvat. Suomenkielisten hallitsijoiden puute heijastuu myös Suomen hallinto- ja asiakirjakieliin, jotka eivät luoneet pohjaa omaperäisen nimistön säilymiselle (Ainiala ym. 2008: 210). Toisaalta pohjoismainen nimirenessanssi, yksi yleiseurooppalaisen kansallisuusaatteen nousun oheistuotteista, on lisännyt sittemmin omakielisiä ja pakanuudenai-kaiseksi koettuja nimiä niin suomalaiseen kuin ruotsalaiseenkin nimistöön (Kiviniemi 2006: 228, 232.)

Varhaisemman suomalaisen nimistön esiin kaivamista haittaavat kirjallisten lähteiden puutteet: keskiaikaiset asiakirjat eivät ole säilyneet hyvin tai eivät kosketa tavallisia kansalaisia. Nimiä onkin etsitty muun muassa suku- ja paikannimistöstä ja sukukielten lähteiden, esimerkiksi Novgorodin tuohikirjeiden, avulla vertailemalla. Näiden perusteella on päätelty, että yksinimisessä järjestelmässä nimet on muodostettu yhdistelemällä nimielementtejä joko keskenään, kuten germaaneilla, tai suffikseihin: *Hyvätoivo*, *Viljapäivä*, *Hyväri*, *Mielitty*. Pakanallisten nimien antaminen jatkui pisimpään saamenkielillä alueilla ja Karjalassa, mutta viimeistään 1500-luvulle mennessä valtaosa maasta oli nimistöltään kristillistä. (Kiviniemi 2006: 228–231; Ainiala ym. 2008: 206–209.)

Koko maan kattavia asiakirjalähteitä alkaa löytyä 1500-luvulta ja kirkonkirjoja 1600-luvulla. Näissä esiintyy ennen kaikkea miesten nimiä. Suurin osa nimistä on lainattu pyhimyksiltä, sillä uuden nimistön lähteinä toimivat lähinnä pyhimyskalenterit ja perintönimikäytäntö eli vahvana: suosituimpia viittä miesten nimeä saattoi kantaa puolet seurakunnan miehistä. (Ainiala ym. 2008: 209–212.) Ruotsin puolella vanhatestamentilliset nimet pysyivät keskiajalla harvinaisina ja osa esiintyikin ensiksi Suomessa (Kiviniemi 2006: 231). Uskonpuhdistuksella oli vaikutuksensa suomalaiseen nimistöön. Kuitenkin

esimerkiksi pyhimysten muistopäivät säilyivät pitkään kansan perinteessä. 1700-luvulle tultaessa vanhasta pyhimyskalenterista alkoi hiljalleen muotoutua nykyisen kaltainen nimipäiväkalenteri raamatullisten ja kansainvälisten nimien lisäyksien myötä. (Ainiala ym. 2008: 212–214.)

Venäjän vallan alla almanakkoihin lisättiin venäläisiä nimiä ja kansainvälisiä muotiniimiä, jotka tarjosivat etenkin vain muutamien nimien varassa olleille suomalaisnaisille kaivattuja vaihtoehtoja. Niin ikään kaksietunimisyys alkoi lisääntyä ylemmiltä yhteisluokilta ja kaupungeista lähtien. Merkittävä muutos oli myös nimistön suomalaistuminen kansallisen heräämisen myötä. Nimiä saatiin esimerkiksi kansanrunoudesta, kääntämällä kansainvälisistä nimistä tai suoraan suomen kielestä. Nimiä ehdotettiin sanomalehtikirjoituksissa, kirjasissa ja kalentereissa. Muun muassa Kansanvalistusseuran kalenterit vuosilta 1882 ja 1883 sisälsivät suomennettuja ja suomalaistettuja, sekä uusia suomalaisia nimiä. (Ainiala ym. 2008: 214–218.)

2.3 *Nimenannon perusteita*

Suomalainen nimenanto on perinteisesti ollut jopa kaavamaisen yhteisöllistä, perustuen pitkälti perintönimiin eli nimen valintaan suvun piiristä. Kotilainen (2008: 147) nimeää tämän maailmanlaajuisesti yleisimmäksi nimenvallinnan perusteeksi, etenkin tapauksissa, jossa lapsi saa isovanhempansa nimen. Kiviniemen (2006: 131) kyselytutkimuksen mukaan 1940–1979 ja sitä ennen syntyneiden suomalaisten nimien valintaperusteena oli useimmin nimen valinta suvusta: jälkietunimien kohdalla se oli perusteluna kahdessa tapauksessa kolmesta. Muita nimenvallintaperusteita olivat muulla tavoin ilmaistu suku- tai perheyhteys, muut henkilöesikuvat (kuten kummi, toinen lapsi, julkisuuden henkilö, historiallinen tai fiktiivinen hahmo tai uskonnollinen esikuva), nimen kauneus ja mieltymys siihen, nimen käytön ongelmattomuus, nimeen sisältyvän ilmauksen merkitys, syntymä- tai kastepäivä ja muut perusteet. (mt.)

2.3.1 *Perintönimistä*

Samannimisyyden sietäminen on yksi erilaisia nimijärjestelmiä erottava tekijä. Nimien täydellistä uniikkiutta esiintyy vain noin kymmenesosassa nimijärjestelmiä. Sitä vastoin samannimisyyttä esiintyy miltei kolmessa järjestelmissä neljästä. Samannimisyys johtuu usein nimenannon systemaattisista piirteistä. (Ainiala ym. 2008: 167.)

Järvenpää (2018: 9) toteaa, ettei perintönimeä terminä ole tarkkaan ottaen määritelty, mutta hän viittaa Kotilaisen (2008) käyttäneen nimenomaan tätä tutkimuksessaan. Kiviniemen (2006: 131–132) nimenantoperusteista perintönimiä vastaaviksi voidaan hahmottaa suvusta nostettu nimi, toisaalta osittain myös muuten ilmaistu perhe- tai sukuyhteys sekä muut henkilöesikuvat. Aineistossa muuten ilmaistua sukuyhteyttä edustavat esimerkiksi se, että Pöyhösten sukuun kuuluvan tiedonantajan mukaan yhden perheen kolme lasta saivat 1950- ja 1960-luvuilla samat nimikirjaimet ja että lapsista keskimääräinen nimi myös omat lapsensa 1980-luvulla noudattaen samoja nimikirjaimia (T2).

Kotilaisen (2008: 147) mukaan perintönimet ovat olleet Skandinaaviassa ikivanha tapa, aina esikristilliseltä ajalta 1900-luvun alkuun, ja tapaa esiintyi etenkin vanhimman pojan nimeämisenä isoisän mukaan. Perintönimen avulla lapsen ja nimen aiemman kantajan välille voidaan luoda yhteys, ja kaimoilla on voinut olla toisiaan vastaan velvoitteita tai heidän on voitu nähdä jakavan samoja ominaisuuksia (Ainiala ym. 2008: 167–168).

Perinteisin tapa oli nimetä esikoispoika isänsä mukaan, seuraava äidinsä ja sitten isän ja setien ja enojen mukaan. Tytöt puolestaan nimettiin vastaavien naissukulaisten mukaan. Kun paikkakunnalla on ollut käytössä verrattain pieni valikoima nimiä, lapsi saattoi olla useamman sukulaisensa kaima samaan aikaan. (Kotilainen 2008: 147, 148, 160.) Myös Järvenpää (2018: 61) toteaa, että tämä on johtanut myös kansallisella tasolla siihen, että erilaisia perintönimiä ei ole erityisen runsaassa määrin: etenkin jälkietunimiksi annetut perintönimet ovat nykyisin pitkälti samoja kuin sata vuotta sitten.

Perintönimet ovat olleet vahvasti yhteisöllinen perinne, jopa sosiaalisen kontrollin muoto. Perinne tosin alkoi 1800-luvun aikana kokea muutoksia myös suomalaisella maaseudulla. Yksi näistä muutoksista oli siirtyminen vanhemman nimeen ennen isovanhemman mukaan nimeämistä, josta alkoi näkyä merkkejä jo 1800-luvun puolivälissä. Tiukka perintönimiperinne säilyi hieman pidempään niissä sosiaaliryhmissä, joissa sukulaissuhteilla oli suurempi merkitys yksilön toimeentulon kannalta. (Kotilainen 173, 174, 160–161.)

Mainittujen ohella nimenvallinnan perusteena saattoi olla myös kummin nimi, tai nimi saattoi periytyä kuolleelta sisarukselta. Kotilaisen mukaan jälkimmäiseen vaikutti osin nimivalikoiman suhteellinen vähyys ja vahva perintönimiperinne, ja tapaa esiintyi lähinnä läntisessä Suomessa (Kotilainen 2008: 186–187, 226.) Pöyhös-aineistossa

kuolleen sisaruksen mukaan on nimetty ainakin yksi 1920-luvulla pohjoissavolaisella maaseudulla syntynyt *Toivo*.

Perinteisen nimenannon rikkovia tapauksia olivat esimerkiksi kaksosten syntyminen ja aviottomien äitien lapset (Kotilainen 2008: 190, 215). Arjavan (2005) mukaan aviottomat äidin näyttävät nimenneen lapsiaan muita aikalaisia rohkeammin, perinteisten nimenannon sääntöjen ulkopuolella, mutta toisaalta myös avioton poika on voinut saada isänsä nimen, ikään kuin äidin keinona sitoa tämä lapseen. Aineiston osalta aviottomia äitejä, heidän huomioimistaan sukututkimuksessa ja nimenantoon tarkastellaan lyhyelti alaluvussa 3.2.2.

2.3.2 *Nimi ja sosiaalinen asema*

Erilaisten sosiaalisten ryhmien jäsenet antavat lapsilleen erilaisia nimiä (ks. mm. Hannola 2016). Aiempina vuosisatoina sosiaalisten ryhmien rajat ovat olleet vielä nykyistä tiukemmat.

Arjavan (2005) teos käsittelee eteläsavolaisen Kangasniemen nimistöä 1684–1899. Hänen mukaansa keskiaikainen nimistö muutamilla vanhatestamentillisilla nimillä vahvistettuna riitti kangasniemeläisille säätyyn katsomatta pitkälle 1800-luvun alkuun. 1700-luvulla tästä poikkesivat lähinnä aviottomat äidit tai mahdollisesti muualta tulleet. 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa alempien sosiaaliryhmienkin tyttöjen nimiin alkoi ilmestyä hovinimiä, aluksi Ruotsista, sitten myös Venäjältä. Raamatulliset nimet vakiintuivat puolestaan pojille. Säätyläiset alkoivat tukeutua aikakauden romanttiseen ja ruotsinkieliseen kirjallisuuteen. (Arjava 2005: 257.)

1800-luvulla säätyläisyyden rajat alkoivat kasvaa yhteiskunnallisten muutosten myötä ja säätyläisnimet niin ikään valua alaspäin. Kaksinimisyyden yleistyminen ja kansallinen herääminen mursivat myös osaltaan vanhoja perinteitä ja rajoja. (Arjava 2005: 258–259.)

Kotilaisen (2008: 240–241) mukaan ylimmät säädyt näkivät tarpeelliseksi erottua alemmista muun muassa ulkoisten, materiaalien keinojen avulla ja säädynmukaiset nimet saattoivat toimia aineettomana sosiaalisen statuksen symbolina. Säätyrajoihin pysyivät vaikuttamaan myös lapsia kastava papisto. Papeilla ja etenkin pappien rouvilla oli vähintään esimerkin voima, sillä yhteisöllisesti arvostettua henkilöä haluttiin usein miellyttää (mts. 240, 242; ks. myös Blomqvist 2006: 34–35). Etenkin tytöt saivat jo

varhemmin nimensä alueen arvostetuilta säätyläisiltä (mts. 246), samoin kun tytöt alkoivat aiemmin saada useampia etunimiä säätyläismallien mukaan (Kiviniemi 2006).

2.4 *Kaikkea ei voi selvittää*

Historiallisen nimistön tutkimisessa on aina rajoitteensa. Esimerkiksi tässä tutkielmassa käytetyn sukututkimusaineiston kerääjät ovat voineet tehdä, ja ovat tehneetkin, virheitä, ja heidän käyttämässään lähteissä voi olla, ja todennäköisesti onkin, virheitä. Sukututkijan pääasiallisia lähteitä ovat kirkollinen ja valtiollinen väestönkirjanpito sekä kansaneläkelaitoksen aineistot (Arkistojen Portti). Esimerkiksi Kotilainen (2008: 44) pitää Suomen Sukututkimusseuran HisKi-projektin kirkonkirja-aineistoa hyvänä vertailuaineistona, mutta hän huomauttaa, että tietokannassa esiintyy kirjoitusvirheitä ja että osaa nimien kirjoitusasuista on muutettu, mikä häivyttää nimistön moninaisuutta. HisKi-projektin tiedot on digitoitu niin sanotuista mustista kirjoista, joihin on kopioitu nykyaikaiselle käsialalle Suomen evankelisluterilaisten seurakuntien vanhimpien historiankirjojen tietoja (Arkistojen Portti).

Historiallisen nimistön lähteiden toinen ongelma on sekä nimen kirjoitusasu että kutsumanimen epävarmuus. Rajasuu (2013: 27) toteaa vakiintumattoman ortografian peräti yhdeksi 1700- ja 1800-luvun etunimitutkimuksen suurimmaksi haasteeksi. Varsinainen käytössä ollut nimi ei välttämättä, jopa todennäköisesti, ollut sama kuin virallisessa lähteessä esiintyvä nimi (Kiviniemi 2006). Kotilainen (2008: 145–146) mainitsee, että hänen tutkimansa suvun jäsenet saattoivat mieltää kirkonkirjoissa esiintyvän ruotsinkielisen asiakirjanimen käytössä ollutta virallisemmaksi, mutta yhteisössä joka tapauksessa käytettiin henkilölle vakiintunutta kutsumanimeä tai useammin kutsumanimiä tai liikanimiä. Toisaalta nimen kirjoitusasuun ei välttämättä pysynyt samana: sama pappi saattoi kirjata syntymä-, vihkimä- tai kuolinmerkinnän eri nimiasussa, koska ei välttämättä osannut juurikaan suomea, ollut erityisen etevä kirjoittaja, tai koska nimet eivät heti vakiintuneet tiettyyn asuun (Kotilainen 2008: 138–139; Arjava 2005: 26; Rajasuu 2013: 25–26; Oksanen 2007: 11.)

Asiakirjalähteissä nimistö on usein pappien toimesta muunnettu ruotsalaiseen asuun (Kotilainen 2008: 138), mutta sukututkijat ovat puolestaan usein päätyneet normalistamaan nimet suomalaiseen asuun: ”Tavallinen ohje on ollut kehottaa sukututkijoita normalistamaan etunimien vaihtelevat vieraskieliset kirjoitusmuodot

tietyiksi ’normaaleiksi’ suomalaisiksi muodoiksi” (mts. 143) Esimerkiksi Oksanen (2007: 6) on päätenyt suomentamaan sukututkimuslähtöisen aineistonsa etunimiä alueellisten tai sukukohtaisten tapojen mukaan, perustellen tätä muun muassa tarkastelemiensa sukujen suomenkielisyudellä. Arjava (2005: 27) puolestaan siirtyy suomenkieliseen asuun vasta käsitellessään 1880-luvulla syntyneitä, vihittyjä tai kuolleita, eli kun suomen kielen käyttö yleensä tulee käyttöön asiakirjalähteissä. Hän toteaakin kansankielisten nimimuotojen alkaneen ottaa tilaa vieraskielisiltä 1800-luvun lopulla ja esittää eräitä keinoja, jolla vierasta nimiasua sovellettiin omalle kielelle sopivammaksi:

Savolaisella oli monta keinoa muokata vieraita nimiä omikseen. Joko hän pidi niitä tai lyhensi – alusta, lopusta tai keskeltä. Pehmeät konsonantit kovenivat ja pitkät vokaalit diftongiutuivat. (Arjava 2005: 218)

Kiviniemen (2006: 253–254) mukaan pitkistä etunimistä on tavannut suomessa, ja esimerkiksi slaavilaisissa ja germaanisissa kielissä, syntyä lyhentymiä ja johdoksia, yksinkertaisimmin alku-, loppu- tai sisäheiton keinoin.

Nimien normalistutus edestakaisin on vaikuttanut enemmän tai vähemmän niiden ulkoasuun. Nimien lyhentymien virallistuesssa (Kiviniemi 2006: 254) tämä ilmenee muun muassa siinä, että lapselle saatetaan antaa kaksi ”samaa” nimeä, jotka kuuluvat samaan nimiperheeseen, kuten Arjavan (2005: 218) esimerkissä *Edu Edward* vuodelta 1887. Nimien antajilla onkin erilaisia perusteluita valinnoilleen, eikä nimien etymologia välttämättä kuulu niihin.

3 Sukututkimukset aineistona

Tutkielman aineisto koostuu kahdesta useamman eri henkilön kokoamasta sukututkimuskokoelmasta:

- *Rikhard ja Alma Pöyhösen muistoa kunnioittaen – Lapset, lasten lapset ja lastenlasten lapset, jouluna 2017* [sic] (eli **Pöyhös-aineisto**), julkaisuvuosi 2017
- *Wallen suku* (eli **Walle-aineisto**), julkaisuvuosi 1940

Sukututkimukset on kerätty harrastelijavoimin ja julkaistu omakustanteena. Niissä ilmenee joitakin selkeitä epäjohdonmukaisuuksia ja puutteita. Esimerkiksi tekijätiedot ovat Walle-aineiston kohdalla epäselviä. Walle-aineiston loppulehdelle on lisätty lappu, jossa pyydetään lähettämään oikaisut ja lisäykset osoitteella ”A. Lakkakorpi, Kuopio”. Kyseessä lienee sama henkilö kuin vuonna 1888 syntynyt Aarne Lackström, joka on vuonna 1935 vaihtanut nimensä Lakkakorveksi. Hänet on tässä tutkielmassa merkitty aineiston toimittajaksi. Aineiston Sukulaisrakkauden merkitys -otsikoidussa esipuheessa todetaan, että varsinaista sukututkimusta ovat koonneet vuonna 1802 syntynyt rovasti Daniel Fredrik Walle ja 1843 syntynyt poikansa rovasti Alexander Walle, jonka lisäksi ”lopun on koonnut nykypolvi” (Walle-aineisto, Sukulaisrakkauden merkitys). Pöyhös-aineiston toimittaja on Aino Pöyhönen ja pääosan sukututkimuksesta on tehnyt Lea Malin. Lisäksi Marja-Liisa Putkonen on Aino Pöyhösen pyynnöstä kirjoittanut julkaisuun taustoittavan tekstin ”Pöyhöset Savon asuttajina”.

Aineistoista on kerätty laskentataulukko-ohjelmistoon taulukot, jotka sisältävät kaikkien henkilöhakemistoissa luetteloitujen henkilöiden kaikki etunimet ja sukunimet sekä kutsumanimet ja nimenmuutokset, milloin sellaisia on kirjattu. Sukunimeksi on merkitty naisten kohdalla oma sukunimi, ei avionimeä, vaikka Walle-aineistossa naiset on luetteloitu molempien sukunimien alle. Näiden ohella taulukossa on sarakkeet syntymävuodelle ja -paikalle ja mahdolliselle ammattinimikkeelle tai muulle sosiaalista asemaa kuvastavalle tiedolle. Mikäli syntymävuositietoa ei löydy aineistosta, se on arvioitu, esimerkiksi vihkimisvuoden tai lapsen syntymävuoden perusteella vuosikymmenen tarkkuudella. Niin ikään syntymäpaikka-sarakkeeseen on varsinaisen syntymäpaikkatiedon puuttuessa lisätty paikkakunta, jossa henkilön tiedetään vaikuttaneen tai jossa saman perheen jäseniä on syntynyt.

Aineiston kaikki etunimet on esitetty lukumäärineen liitteessä 1 yleisyys- ja aakkosjärjestyksessä.

Nimiaineistoa täydentää kaksi sukujen jäsenten heinäkuussa 2019 kerättyä suullista tiedonantoa. Tiedonantajista T1 on Wallen suvun 1960-luvulla syntynyt jäsen ja T2 Pöyhösen suvun 1950-luvulla syntynyt jäsen. Tiedonannoista on tehty muistiinpanot, mutta niitä ei ole nauhoitettu tai litteroitu. T1 on tuonut lisävaloa Wallein suvun myöhempien sukupolvien kotikielikysymykseen, jonka voi nähdä oleellisena etunimien valinnan

kannalta, ja T2 tarkentanut muun muassa henkilöiden syntymäpaikkakuntia ja -aikoja, sekä selventänyt nimenannon perusteita tietojensa mukaan.

Seuraavaksi tässä luvussa kuvataan aineistoja yleisemmällä tasolla, ensiksi määrällisemmästä näkökulmasta, jonka jälkeen käsitellään hieman muita etunimistöön vaikuttavia, aineistosta esiin nostettavissa olevia tekijöitä. Aineistoja yhdistäviä ja erottavia tekijöitä on perusteltua tarkastella yksityiskohtaisesti, sillä näiden voi osaltaan olettaa selittävän mahdollisia samankaltaisuuksia ja eroja myös niiden sisältämässä nimistössä.

3.1 *Suvut lukuina*

Kuten taulukosta 1 ilmenee, Pöyhös-aineiston henkilöhakemistossa on yhteensä 692 henkilöä, jotka on sukututkimuksen kerääjien toimesta järjestetty 137 perhetauluun, Walle-aineistossa puolestaan 489 henkilöä 90 perhetaulussa. Kussakin perhetaulussa on esitetty aina tietty suvun jäsen, tämän puoliso ja lapset. Kukin sukututkimuksen henkilö esiintyy siis kahdessa sukutaulussa: ensiksi lapsena, sitten vanhempana. Tämä ei luonnollisesti päde henkilöihin, joiden vanhemmat eivät ole tiedossa, jotka ovat liittyneet sukuun avioliiton kautta tai jotka eivät ole saaneet lapsia. (ks. myös Oksanen 2007: 5.)

Pöyhös-aineisto on ajallisesti kattavampi, mutta Walle-aineistossa on ahkerammin kirjattu tietoja myös sukuun avioliiton kautta liittyneiden henkilöiden vanhemmista, jolloin henkilömäärät tasoittuvat. Yhteensä henkilöitä on siis 1166, joista naisten lukumäärä on 596 ja miesten 585. Pöyhös-aineistossa miehiä on hieman enemmän, Walle-aineistossa naiset ovat puolestaan enemmistönä.

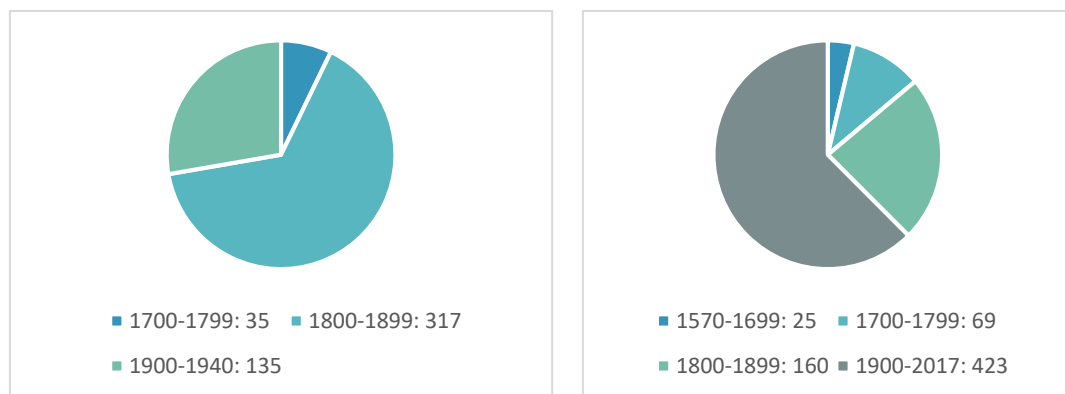
Yhteensä aineiston henkilöillä on 935 erilaista etunimeä, joista 555 on ensimmäisiä, 323 toisia ja 57 kolmansia etunimiä. Tässä erilaisella etunimellä tarkoitetaan kaikkia nimen eri asuja: esimerkiksi *Ulrica* ja *Ulrika* lasketaan eri nimiksi, samoin kuin *Johan*, *Juhana* ja *Juho*. Vaikka Walle-aineistossa on hieman vähemmän henkilöitä, nimiä on kuitenkin enemmän, mikä johtuu muun muassa jälkimmäisten etunimien suuremmasta määrästä. Esimerkiksi pelkästään toisen etunimen on Walle-aineistossa saanut kolme henkilöä neljästä, kun Pöyhös-aineistossa sama pätee alle puoleen. Osin tämä voi johtua myös sukututkimuksen lähteiden puutteellisuudesta. Esimerkiksi Kotilaisen (2008: 139) mukaan pappi on saattanut kirjata ylempisäätyisen nimen täydellisempänä kuin vaikkapa torpantytön. Kaikissa tapauksissa kyse ei liene kuitenkaan tästä. Pöyhös-aineistossa on myös hieman enemmän kaimoja, mikä yksietunimisessä käytössä kielii

perintönimikäytännön elinvoimaisuudesta. Useamman etunimen kohdalla perintönimi voidaan sijoittaa myös jälkietunimeksi (ks. myös Kotilainen 2008: 154, 157; Järvenpää 2016).

Taulukko 1. Walle- ja Pöyhös-aineistot lukuina.

	Walle-aineisto	Pöyhös-aineisto
Henkilöiden lukumäärä	489	692
Naisten lukumäärä	257	339
Miesten lukumäärä	232	353
Sukunimien lukumäärä	177	167
Etunimien lukumäärä	917	984
Erilaisten etunimien lukumäärä	478	457
Ensietunimien määrä (yhteensä / erilaisia)	489 / 250	692 / 305
2.etunimien määrä (yhteensä / erilaisia)	372 / 186	291 / 137
3.etunimien määrä (yhteensä / erilaisia)	56 / 42	16 / 15

Walle-aineistossa suurin osa henkilöistä on syntynyt 1800-luvulla, Pöyhös-aineistossa puolestaan 1900-luvulla. Kaaviossa 1 on esitetty aineistojen syntymäaikojen jakauma vuosisadoittain. Vuosiväliin viittaavan luvun perässä oleva luku on henkilöiden lukumäärä.

Kaavio 2. Walle- ja Pöyhös-aineistojen henkilöiden syntymäaikojen jakauma vuosisadoittain.

3.1.1 Nimien kirjoitusasuista

Molemmat aineistot ovat sukututkijoiden kokoamia, ja kuten alaluvussa 2.4 todetaan, on luonnollista, että molemmissa esiintyy nimien normaalistusta, eli kääntämistä, vieraskielisestä asusta suomenkieliseen tai toisinpäin. Walle-aineistossa nimet ovat kuitenkin pääasiassa, mutta eivät yksinomaan, ruotsinkielisessä asussa 1800-luvun puoliväliin ja loppua kohden; Pöyhös-aineistossa nimistöä on normalisoitu suomenkieliseen asuun jo sukututkimuksen alusta, 1600-luvulta, alkaen.

Etunimistön kielellisen alkuperän ja kielellisten kerrosten analyysin yhteydessä nimiä palautetaan alkuperäiseen ”viralliseen” asuunsa nimiperheiden kokoamisen yhteydessä. Tässä pidetään kuitenkin mielessä Kotilaisen (2008: 138–146) esittämät huomiot asiakirjoissa esiintyvän nimen ja kutsumanimen välisestä suhteesta: kutsumanimiä saattoi olla useita, asiakirjoissa esiintyi useita variaatioita samasta nimestä eikä normalistus kumpaankaan kieleen ole noudattanut mitään tiettyjä, tarkkoja sääntöjä. Joskus myös sukututkimuksessa itsessään on esitetty asiakirja-asu suluissa: tällöin sitä pidetään ”virallisena” ja etunimeksi merkittyä (oletettuna) kutsumanimenä.

3.1.2 Sukunimistä

Etunimien ohella aineiston taulukoinnissa on huomioitu myös sukunimet. Pöyhös-aineistossa sukunimiä on 167, Walle-aineistossa puolestaan 177. Sukunimet on huomioitu niiden tarjoamien kielellisten, alueellisten ja kulttuuristen vihjeiden vuoksi, jotka valottavat myös etunimenannon perusteita ja käytäntöjä. (ks. myös Arjava 2005: 27–28.)

Pöyhös-aineistossa yleisin sukunimi on *Pöyhönen*, 279 henkilöllä, joka käsittää noin 40 prosenttia aineiston henkilöistä. Yhdeksän seuraavaksi yleisintä sukunimeä aineistossa ovat *Niskanen*, *Ansamaa*, *Warkki*, *Pöllänen*, *Koistinen*, *Turunen*, *Miettinen*, *Karvinen* ja *Karvonen*. Useimmat näistä edustavat muun muassa Mikkosen ja Paikkalan (1992: 15, 476) esittelemää yleistä *nen*-tyyppiä, ja nimenomaan itäsuomalaista versiota, jossa pääte liittyy lisänimeen, kuten nimessä *Pöyhönen*. Niin ikään useimmat ovat yleisiä Savossa: esimerkiksi *Koistisen* mainitaan olevan ”Savon yleisimpiä sukuja jo sata vuotta sitten” (mts. 209), *Karvisen* ja *Karvosen* yleisiä Savossa, ja etenkin edellisen asun olevan ”aivan ’ensimmäisen luokan’ suursuku” (mts. 180), ja *Miettisen* valta-alueita olevan Pohjois-Savo, etenkin Kuopion seutu (mts. 328–329). *Ansamaa* on verraten pieni suku,

Väestörekisterikeskuksen Nimipalvelun tilastoissa elossa olevia kantajia on noin 250, ja Mikkosen ja Paikkalan (1992: 54) mukaan Ansamaat ovat pääasiassa pohjoispohjanmaalaista ja peräpohjalaista perua. Ainoastaan *Warkki* puuttuu täysin Mikkosen ja Paikkalan (1992) teoksen sukunimistä, mutta Nimipalvelun mukaan nimi on huomattavan harvinaisen, yhteensä alle 20 henkilöllä.

Walle-aineistossa yleisin sukunimi on *Walle* tai *Valle*³, 91 kantajalla, jotka muodostavat vain noin 20 prosenttia koko aineistosta. Nimen on aineiston mukaan tuonut Suomeen suvun *Genäiden*-nimisessä saksilaisessa kauppalassa syntynyt kantaisä Johan Joachim Wall. Seuraavat yhdeksän yleisintä sukunimeä ovat *Rosberg*, *Enwald*, *Lackström*, *Gartz*, *Wallenius*, *Kolki*, *Rissanen*, *Salander* ja *Sandström*. Ero Pöyhös-aineistoon on huomattava: ainoastaan *Rissanen* edustaa Savossa yleistä itäsuomalaista *nen*-tyyppiä (Mikkonen ja Paikkala 1992: 505). *Rissasia* löytyy myös Pöyhös-aineistossa, tosin vain kolme henkilöä.

Iso osa Walle-aineiston yleisimmistä sukunimistä on vieraskielisiä säätyläisnimiä (Raunio 2000: 82–97). Kymmenestä yleisimmistä viisi mainitaan Raunion (2000: 82–97) aatelittomien säätyläisten kielitilanneluettelossa, ja näistä viidestä kaikki ovat nykyään pääasiassa suomenkielisiä.

Blomqvistin (2006: 76–100) sukunimien jaottelussa *Wallenius*⁴ edustanee alkujaan *Castrenius*, *Wegelius* -tyyppistä papistollista nimeä, jossa muu kuin paikannimi yhdistyy latinalaiseen sukunimipäätteeseen *-(i)us*. Yksi suvun haaroista on myös aateloitu nimellä *Wallenskjöld*, ja osa suvun jäsenistä on myöhemmin suomentanut nimensä (Raunio 2000: 121, 112). *Salander* puolestaan muodostunee paikannimestä yhdistettynä kreikankieliseen päätteeseen *-ander* ’mies’, useille ruotsinkielisille sukunimille tyypilliseen tapaan (Blomqvist 2006: 83–84; Paikkala 2004: 98). Myös Paikkalan (2004: 98) mukaan ruotsinkieliset oppineistonimet muodostettiin usein kääntämällä kotipaikan nimi latinaksi tai kreikaksi ja lisäämällä perään mainittu *-(i)us* tai *-ander* -päätte. *Rosberg* edustanee Blomqvistin (2006: 76–100) jaottelussa 1600-lopulta kehittyneitä porvarilliselle luokalle tyypillisiä kaksiosaisia sukunimiä, joissa varhaisimpia loppuosia olivat *-man* ja *-berg*, ja joita pian seurasivat loppuosat *-ström*, *-lund* ja *-qvist*, kuten puolestaan *Sandströmissä* ja

³ Suvun jäsenet eivät aineiston perusteella vaikuta tekävän eroa kirjoitusasujen välillä.

⁴ Samankaltaisuudesta huolimatta nimellä ei ole etymologista yhteyttä *Walle*-nimeen.

*Lackström*issä (ks. myös Mikkonen ja Paikkala 1992: 25). Sukunimenä nyky-Suomessa nykyisin harvinainen *Gartz* on Raunio (2000: 86) mukaan aateliton säätyläissukunimi.

Walle-aineistossa esiintyy myös sukunimenmuutoksia 1900-luvun alussa. Yhteensä 32 henkilön kohdalla mainitaan tällainen nimenmuutos (ks. taulukko 2). Osa näistä on tehty perhekunnittain: taulukossa 2 määrä viittaa nimenmuuttajien lukumäärään. Kolme muutetuista sukunimistä lukeutuu myös aineiston yleisimpiin.

Taulukko 2. Walle-aineiston sukunimenmuutokset.

Muutosvuosi/ Henkilön syntymäaika	Määrä	Alkuperäinen suku- nimi	Uusi sukunimi
1891	1	Brander	Palola
1855	2	Granit	Ilmoniemi
1931	1	Juuti	Aurola
1866	1	Lehtinen	Krekola
1876	1	Malander	Majava
1902	1	Schnur	Somer
1930	1	Topelius	Tolamo
1873	1	Veckman	Vartiovaara
1928	3	Aschan	Astola
1930, 1936	2, 6	Enwald	Erämetsä
1935	4	Lackström	Lakkakorpi
1906	3	Rosberg	Ruusuvaara
1929, 1935	2, 1	Ottelin	Ortola
1788	1	Thoreld	Stor

Nimenmuutoksissa näyttää pääasiassa olleen kyse suomalaistamisesta, ja muutokset on tehty pääasiassa kääntämällä tai äänneellisesti mukauttamalla. Saksalaislähtöisestä *er*-päätteisestä *Branderista* on tehty *Palola*, jossa sisällön käänös yhdistyy talonniemi-tyyppiseen *la*-päätteeseen (Mikkonen ja Paikkala 1992: 22, 24). Raunio (2000: 104) mainitsee muiksi Brandereiden nimensuomennoiksi vapaammat *Paloheimon*, *Palosuon*, *Paloharjun*, *Palorimmin*, *Pailemon* ja *Paasikosken*. Samaa *la*-päätettä ovat hyödyntäneet nimensä *Astoloiksi* *Aschanista* muuttaneet. *Aschanin* taustalla vaikuttaa vanha sukunimi *Asikainen* (Raunio 2000: 119). *Lackströmin* kaksiosaisesta nimestä on puolestaan

vapaammin, äänteellisesti mukailemalla käännetty *Lakkakorpi*, *Rosbergista* suuremmin *Ruusuvaara* (ks. myös Paikkala 2004: 416; Raunio 2000: 110). Yhdessäkään ei kuitenkaan ole päädytty muun muassa Paikkalan (2004) tarkastelemaan *Virtanen*-tyyppiin tai ylipäätään *nen*-päätteeseen. Sitä vastoin *Virtanen*-tyyppiä edustavasta *Lehtisestä* on pikemmin luovuttu, vaikkakin uusi nimi lienee poimittu suvusta eikä kyse selvästi ole käännösnimestä. Muutokset sijoittuvat *Ruusuvaaraan* siirtymistä lukuun ottamatta nimenvaihtamisajan loppupuolelle, pääasiassa 1930-luvulle (Mikkonen ja Paikkala 1992: 27; Raunio 2000: 103). Varhaisen nimenmuutoksen *Thoreldista Storiksi* kohdalla uusi sukunimi lienee sotilasnimi, nimen lyhyden ja merkityksen perusteella.

Pöyhös-aineiston ainoa selkeä sukunimenmuutos on niin ikään suomalaistamistyyppiä, mutta vierasnimen ilmansuunta on päinvastainen. Viipurissa 1911 syntynyt Schiloff on muuttanut nimensä joskus ennen tyttärensä syntymää vuonna 1938 muotoon *Serio*. Sukunimen päätteeksi on valikoitunut *nen*- ja *la*-päätteiden jälkeen yleisimpiin kuuluva *-iO* (Mikkonen ja Paikkala 1992: 29). Venäläisiä sukunimiä Pöyhös-aineistossa on kaksi: mainittu *Schiloff* ja *Hovatov*. Nimet selittävät osaltaan kantajiensa slaavilaisia tai slaaviasuisia etunimiä, kuten *Varvara* (s. 1912) ja *Vera* (s. 1916), mutta osiltaan etunimet ovat kotoutuneet Suomen puolella käytettyihin, kuten *Heikin* (s. 1925) ja *Riitta Inkerin* (s. 1951) kohdalla. Heikin 1800-luvun lopulla syntyneen isän nimi oli puolestaan vanha-testamentillinen *Salomo*.

Walle-aineistossa esiintyvien venäläislähtöisten sukunimien *Aminoff*, *Kanavaloff*, *Rubloff*, *Sittkoff*, *Uljanoff*, *Grigorieff/Grigoriwna* ja *Moissejeff* kantajat ovat saaneet vaihtelevasti ruotsin-, suomen- ja venäjänkielisiä – tai kaikkiin kieliin istuvia – etunimiä. Näitä ovat esimerkiksi *Nikolai* (s. 1828), *Augusta Mathilda* (s. 1850), *Anna* (s. 1866), *Mikael* (s. 1882), *Meri* (s. 1882) ja *Wasilissa* (s. noin 1870-luvulla).

Venäläiset sukunimet eivät pääasiassa noudata nykyistä translitterointiasua, vaan sukunimen lopun *o* on käännetty vanhaan ranskalais- ja saksalaisperäisen, ääntämystä myötäilevän translitteroinnin mukaisella *f*:llä. Erikoinen tapaus on niin ikään yksi *tAr*-tyyppinen *evna/ovna*-johdin, joka on merkitty vain Venäjällä syntyneelle tyttärelle, ei äidille, nykyään vanhentuneella *w*:llä kirjoitettuna. (Kahla 2005: 18.)

Muita aineistojen sukunimistöistä esiin nousevia asioita ovat Pöyhös-aineiston kaksi sotilasnimeä. 1763 Leppävirralla syntyneen Antin sotilasnimi oli, 1948 syntyneen suoran jälkeläisen mukaan (Pöyhös-aineisto, taulu 67), 1700-luvulle tavallista lyhyttä

muotoa *Svart* (Mikkonen ja Paikkala 1992: 25). Tämä sotilasnimi periytyi aineiston mukaan tyttärelle. 1766 ja 1768 syntyneille Antille ja Annalle lienee samalla tavalla periytynyt isän sotilasnimi *Piil*. Isän Erkin kohdalle on merkitty ammattinimike ”jalkaväen sotilas”. Aineistossa lienee tässä kohden myös virhe: eri perhetauluissa Erkin alkuperäiseksi nimeksi on merkitty *Kosunen* ja *Räsänen*.

3.1.3 Ammattinimikkeistä

Selkeä ero aineistojen välillä ilmenee ammattinimikkeiden, oppiarvojen ja muiden ansioiden kirjaamisessa perhetauluihin. Walle-aineistossa tätä on tehty ahkerasti ja ainoastaan alle kouluikäiset lapset, hyvin nuorena kuolleet ja aiempina vuosisatoina naiset ovat jääneet ilman näitä tietoja. Pöyhös-aineistossa näitä tietoja on lisätty ilmeisemmin pääasiassa kirkonkirjatietojen pohjalta ja harvakseltaan tuoreemmissa perhetauluissa. Sekä tarkkuus että ammattinimikkeiden sisällöt kielivät jotain suvun jäsenten sosioekonomisesta asemasta ja tämän aseman arvostuksesta, joiden voi hyvin olettaa vaikuttavan myös nimenantoperusteisiin ja selittävän siis osaltaan eroja näissä (ks. mm. Arjava 2005: 117–142, 257–258; Rajasuu 2013: 45–48; Bloothoof & Onland 2011; Hannola 2016).

Kuten taulukosta 3 ilmenee, Walle-aineiston henkilöt ovat toimineet muun muassa sotilaina, pappeina ja opettajina sekä kaupan, lääketieteen ja maanviljelyksen aloilla. Ammattinimikkeitä ja vastaavia tietoja on merkitty 270 henkilölle, joista 146 on keskenään erilaisia. Listassa on muutamia runsaimpia ja näkyvimpiä ryhmiä. Perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Taulukoiden 3 ja 4 koonnissa on mukailtu Rajasuun (2013: 46) ammatti- ja sosiaaliryhmäluokittelua.

Taulukko 3. Walle-aineiston ammattinimikkeitä.

Julkinen virka tai toimi, mm.		
Kunnanlääkäri 3	Sairaanhoitajatar 3	Farmaseutti 5
Apteekkari 8		
Kirkko ja sivistys, mm.		
Lääninrovasti 2, rovasti 6	Pastori 2	Kappalainen
Ekonomi 2	Ylioppilas 7	Opiskelee yliopistossa 6
Kansakoulunopettaja 6	Rehtori 3	Lehtori 7
Filosofian kandidaatti 3	Filosofian maisteri 3	Filosofian tohtori 3
Teknologian tohtori	Lääketieteen lisensiaatti	Agronomit 3
Opettajana äitinsä koulussa 4		
Käsityöläiset		
Kultaseppä 2	Satulaseppä	Seppä
Liike-elämä		
Kauppiaat 7	Liikemiehet 6	
Sotilashenkilöt, mm.		
Majuri 3	Kenraalimajuri	II luokan kapteeni Venäjän laivastossa
Ruumiillinen työ, mm.		
Maanviljelijät 13	Tilanomistajat 3	

Ruumiillisen työn kategoriaan on tässä luokiteltu maanviljelijät ja tilanomistajat, joiden työn ruumiillisuus lienee vaihdellut. Taulukossa esitettyjen ohella oppineistoon voinee lukea 30 koululaista. Pankki- ja postivirkailijoina on toiminut viisi henkilöä, kaikki naisia. Johtajaksi tituleerataan niin ikään viittä: muun muassa vanhainkodin johtajatar (1927–1930), kahta pankinjohtajaa, alkoholiliikkeen paikallisjohtajaa ja työnjohtajaa. Joukkoon mahtuu myös kaksi senaattoria. Taulukossa 3 mainittu kenraalimajuri on ollut aikanaan kansallisella tasolla tunnettu. Vilkuna (1959: 80) nimeää hänet esimerkiksi etunimensä edustajasta ja viimeksi kesällä 2019 häneen viitattiin sotahistorian tutkijan tuoretta teosta käsittelevässä artikkelissa Helsingin Sanomissa: ”Sinä olet yhtä juoppo kuin minä”, kerrotaan kenraali Walleniuksen tiuskaisseen marsalkka Mannerheimille – Enää ei alkoholinkäyttöä armeijassa katsota läpi sormien” (Pajala 2019).

Kuvassa 1 rovasti Daniel Fredrikin (s. 1802) ja puolisonsa Selma Augustan (s. 1814) muotokuvat 1800-luvun puolivälistä. Papilliset virat ovat melko yleisiä etenkin varhaisimpina vuosina Walle-aineistossa.

D. F. Walle.

D. F. Walle

Selma Augusta Walle,
o. s. Alléen

Kuva 1. Daniel Fredrikin ja puolisonsa Selma Augusta Wallen muotokuvat. (Walle-aineisto, taulu 7)

Pöyhös-aineistossa ammattinimike tai vastaava on merkitty 85 henkilölle. Ennen 1800-lukua henkilöiltä löytyvät listassa 2 esitetyt ammattinimikkeet tai muita sosiaalisesta asemasta ja ansioista kertovat tiedot. Perässä oleva luku osoittaa lukumäärän.

Taulukko 4. Pöyhös-aineiston ammattinimikkeet ennen 1900-lukua.

Käsityöläiset		
Nahkuri	Seppä 4	Vaatturi
Sotilashenkilöt		
Jalkaväen sotilas		
Ruumiillinen työ, mm.		
Itsellinen	Talollinen	Palvelija 2
Kruununutilan isäntä 2	Talonpoika	Torppari 8
Renki 4	Piika 2	Työmies 4
Emäntä 2	Mäkitupalainen 2	
Muut		
Ruotuvaivainen 2	Loinen	

Aiempina vuosisatoina sosioekonominen asema on ollut Pöyhös-aineiston henkilöillä selvästi Walle-aineistoa matalampi, painottuen lähinnä ruumiilliseen työhön. Walle-aineistoon ei ole myöskään sisällytetty mitään kuolemantuomion tapaista, mutta Pöyhös-aineistosta ei ole unohdettu vuonna 1728 18-vuotiaana mestattua Ollia (HisKi: Oloff Oloffson). 1900-luvun alusta löytyy vielä muutama emäntä, työmies ja maan- ja pienviljelijä. 1900-luvulta löytyy niin ikään koneasentaja, vahtimestari, pukinemyyjä, kansalaisopiston rehtori, mielenterveyshoitaja, hitsaaja, LVI-tekniikko, tekstiilityön lehtori ja ATK-suunnittelija. Walle-aineiston tutkintanimikkeiden vastakappaleita ovat filosofian maisteri, tekniikan tohtori ja diplomi-insinööri, yksi kutakin. Yhden vuonna 1979 syntyneen Pöyhös-aineiston henkilön mainitaan opiskelevan Helsingin yliopistossa. Näiden ohella Pöyhös-aineistosta löytyy kolme kirjailijaa, josta yksi on ollut muutaman kerran Finlandia-palkintoehdokkaana.

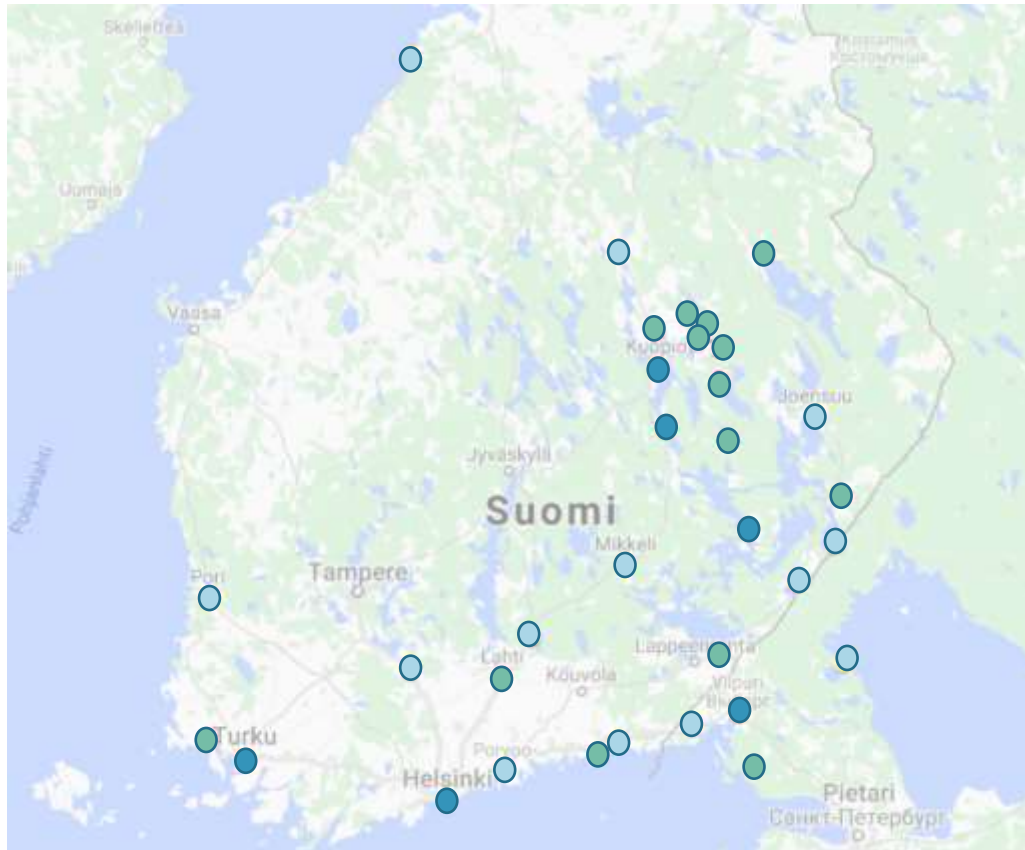
Kuvassa 2 on pienviljelijä Rikhard (s. 1901), vaimonsa Alma (s. 1902) ja heidän kahdeksan lastaan, vanhin tyttärenpoikansa ja vävynsä. Perhe edustaa hyvin tyypillistä Pöyhös-aineiston perhettä. Valokuva on kuvatekstin perusteella otettu 4.11.1944 Rikhardin ja Alman tyttärenpojan Matin ristiäispäivänä. Isänsä takana katsojasta oikealla seisoo lapsena kuolleen veljensä nimen perinyt Toivo ja vieressä oikealla sukututkimuksen tuleva toimittaja Aino (T2).

Kuva 2. Rikhard ja Alma Pöyhönen perheineen vuonna 1944 Siilinjärven Koivumäen Tukalan mökissä. (Pöyhös-aineisto)

3.1.4 Paikkakunnista

Viimeisin sarake aineistojen taulukoinnissa sisältää aineistossa mainitun tai siitä päätellyn syntymäpaikkakunnan. Kartassa 1 on esitetty kaikki paikkakunnat, jotka on merkitty yli viiden henkilön syntymäpaikoiksi. Pöyhös-aineiston henkilöt ovat asuneet hieman tiiviimmin pääasiassa Pohjois-Savossa. Tätä tukee myös Juhani Pöyhösen (1998: 191) sukunimikartasto. Yleisin syntymäpaikkakunta on Heinävesi, jossa on syntynyt 151 suvunjäsentä. Tätä seuraavat Kuopio ja Kuopion pitäjä, 47, ja Tuusniemi, 39 henkilön syntymäpaikkakuntina. Walle-aineiston henkilöt ovat asuneet laajemmalti, mutta pääasiassa kuitenkin Itä- ja Etelä-Suomessa. Kolme yleisintä syntymäpaikkakuntaa ovat Helsinki, Leppävirta ja Kuopio, joissa on syntynyt 33, 25 ja 21 henkilöä.

Walle (15) ●

Jaetut (6) ●

Pöyhönen (20) ●

Kartta 1. Aineiston henkilöiden syntymäpaikkakuntia

Vanhan rajan takaakin löytyy yhteensä yli 50 henkilön syntymäpaikkakunta: muun muassa Viipurista, Käkisalmeilta, Säkkijärveltä ja Kuolemajärveltä. Kokonaan Suomen rajojen ulkopuolella on synnytty Yhdysvalloissa 1884 ja 1906 (Walle-aineisto), Englannissa 1961, -63, -65 ja -67 (Pöyhös-aineisto), Tanskassa 1864 ja 1867 (Walle-aineisto) ja kauempana Länsi-Venäjällä puolen tusinaa kertaa 1800-luvun loppupuolella (Walle-aineisto).

3.2 Yleviä aatteita, soveliaisuuden vaatimuksia ja kielikysymyksiä

Sukututkimukset sisältävät sekä yhteneväisyyksiä että eroja. Molemmat koostuvat perheittäin kootuista perhetauluista ja molempien lopussa on henkilöhakemisto. Sukututkimusten julkaisuajankohdalla on 77 vuotta eroa. Tutkimukset on koottu erilaisin keinoin ja todennäköisesti erilaisessa asenneilmapiirissä. Eroja ilmenee siis esimerkiksi teosten esipuheissa esitetyissä sukututkimuksen tekemisen motivaatioissa ja perusteluissa sekä

yhteiskunnallisen aseman ilmoittamisen tarkkuudessa. Sukujen jäsenet ovat toki olleet erilaisissa yhteiskunnallisissa asemissa, kuten myös alaluvussa 3.1.3 on esitetty.

Tässä alaluvussa tarkastellaan tarkemmin eräitä sukututkimuksien yleisempien linjojen piirteitä. Ensiksi verrataan esipuheissa esitettyjä sukututkimuksen tekemisen motivaatioita, seuraavaksi luodaan katsaus sukututkimukseen liittyviin mahdollisiin virheisiin aviottomien äitien käsittelyn kautta ja viimeiseksi arvioidaan sukujen kielikysymystä aineiston, muun lähdekirjallisuuden ja suullisen tiedonantajan tarjoamien tietojen perusteella.

3.2.1 *Sukututkimuksen motivaatio esipuheissa*

Iso osa eroista perustuu kokoelmien kokoamis- ja julkaisuajankohtiin: Pöyhös-aineiston nimet on koottu 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa, Walle-aineiston nimet 1800- ja 1900-lukujen vaihteen vuosikymmeninä. Sukututkimuksen tekemisen perustelut, käytännöt ja keinot ovat siis olleet erilaisia. Tämä ilmenee esimerkiksi esipuheista: vuonna 1940 julkaistun Walle-aineiston esipuheessa maalailtaan ylevää kuvaa perheestä, joka kasvaessaan muodostaa heimon ja heimo kansan. Kansa puolestaan perhesiteet ja sukurakkauksen säilyttäessään tuottaa kansallisaatteen myötä ”kansojen kalleimmat perinteet, ne, joiden puolesta tehdään työtä, koitetaan edistyä, joiden puolesta taistellaan ja vaikkapa uhraataan sydänveri.” (Walle-aineisto: Esipuhe.) Suku ja sukurakkaus esitetään kaiken yhteiskunta-aatteen ja järjestäytyneen elämän perustana ja mies perheensä itseoikeutettuna, patriarkalisena johtajana (ks. myös Kotilainen 2008: 123–125).

Pöyhös-aineistossa on kaksi esipuhetta. Esipuheissa ensisijaisiksi perusteluiksi nousee halu saattaa sukututkimus suvun jäsenten tietoon. Tämä on yhteistä Walle-aineiston esipuheen sisällön kanssa. Walle-aineiston julkaisuvuoden alkupuolella Suomi oli sodassa: esipuhe huokuu kansallistunnetta. Pöyhös-aineiston esipuheet on kirjoitettu miltei 80 vuotta myöhemmin, eikä kansallistunne enää nouse esille sukututkimuksen motivaationa. Pöyhöset Savon asuttajina -kirjoituksessa todetaan kuitenkin suurellisesti Pöyhösten olevien ”yksi Savon vanhimmista suvuista”. Lisäksi mainitaan, että ensimmäisissä kirjallisissa lähteissä, vuoden 1548 maaveron maksajissa, Pöyhösiä olisi ollut jo 22 ruokakuntaa. Kirjoitus nostaa niin ikään esiin nimen etymologian: ”Nimistöntutkijat nimitäin väittävät nimen saaneen alkunsa pörröpää-ilmauksesta”. (Pöyhös-aineisto: Pöyhöset Savon asuttajina.)

3.2.2 *Inhimilliset ja intentionaaliset virheet: aviottomat äidit*

Molemmissa aineistoissa on löydettävissä virheitä. Osa pohjaa sukututkimuksen keruuseen liittyviin tekijöihin. Esimerkiksi Pöyhös-aineistossa 1900-luvun loppupuolella syntyneille on merkitty vääriä syntymäaikoja ja sukunimiä, todennäköisesti koska tietoa on kerätty myös suullisesti, esimerkiksi puhelinkeskusteluissa. Tiedonantaja voi erehtyä, tiedonsaaja kuulla tai ymmärtää väärin. Tämänkaltaiset inhimilliset tai näppäilytyyppiset virheet on korjattu tämän tutkielman aineiston keruun yhteydessä. Osa virheistä ja epävarmuuksista liittyy puolestaan historiantutkimuksen lähteiden epävarmuuteen ja virheisiin, paikoin mahdollisesti myös tietoihin ratkaisuihin, joissa aineistojen keruu- ja julkaisuajankohdalla on omat roolinsa. Walle-aineistossa tämä on saattanut johtaa suvun historian koristeluun, Pöyhös-aineiston heikkoutena on tässä puolestaan se, että jo 1600-luvulta lähtien henkilöiden nimet on normalisoitu nykykäyttöiseen asuun. Molemmista esimerkeiksi kelpaavat aviottomien äitien ottaminen mukaan sukututkimuksen tuloksiin. Kuten Rajasuikin (2013: 23) toteaa, aviottoman lapsen syntymistä ei ohitettu olankohautuksella 1700- ja 1800-luvuilla, vaan avioton lapsi merkittiin kastekirjaan sanoilla *faderlös* tai *oä(ka)*.

Walle-aineiston suhteen ainakin historiallisten lähteiden epävarmuudesta on kyse suvun kantaisän, kengittäjä Johan Joachim Wall(e)⁵, ja puolisonsa leski Anna Elisabet (Lisa) Ammelinin lasten määrän kohdalla. Aineiston mukaan lapsia oli neljä, muissa lähteissä lapsia todetaan olleen enemmän. Juhan suku-uutiset -blogin Walle-kirjoituksessa (2012) lapsia mainitaan olleen peräti kahdeksan, Suomen Sukututkimusseuran HisKi-projektin kirkonkirja-aineiston mukaan pariskunnalle olisi syntynyt seitsemän yhteistä lasta. Pojat täsmäävät kaikissa lähteissä, mutta tyttärien lukumäärä, nimet ja syntymäajat vaihtelevat. Aineistosta puuttuvat esimerkiksi muissa lähteissä mainitut kaksoset, joista ilmeisesti Anna Sofia kuoli vuoden ikäisenä.

⁵ Perhe alkoi käyttää loppu-e:llistä versiota *Walle* tai *Valle* joskus 1700-luvun lopulla.

Taulukko 5. Johan Joachim Wall(e)n ja Anna Elisabet Ammelinin Porvoossa syntyneet lapset eri lähteissä.

Walle-aineisto	Juhan suku-uutiset	HisKi
<ul style="list-style-type: none"> ○ Daniel, s. 1770 ○ Adolf, s. 1773 ○ Anna Ulrica, s. 1775 ○ Märtha Lisa, s. 1779 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Daniel, s. 1770 ○ Lovisa ja Anna Sofia, s. 1771 ○ Adolf, s. 1773 ○ Anna Ulrica, s. 1775 ○ Märta Lisa, s. 1778 ○ Hedvig Elisabet, s. 1779 ○ Eva Kajsa, s. 1780 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Daniel, s. 1770 ○ Lovisa ja Anna Sofia, s. 1771 ○ Adolph, s. 1772 ○ Anna Maria, s. 1775 ○ Märtha Lovisa, s. 1776 ○ Eva Cajsa, s. 1780

Blogikirjoituksen mukaan *Hedvig Elisabet Wall* -niminen henkilö synnytti Porvoossa aviottoman lapsen vuonna 1798 ja kuoli lapsivuoteeseen, puolisen vuotta ennen lastaan. Porvooseen hän oli muuttanut 1795 Kangasniemeltä. Kangasniemellä toimi nimismiehenä 1794–1796 Hedvig Elisabetin oletettu veli Daniel Wall(e), ja siellä syntyi myös kaksi tämän tytärtä, Ulrica Elisabet ja Johanna Fredrika (Walle-aineisto, taulu 2; ks. myös Arjava 2005: 93–94). HisKi-projektin mukaan kengittäjäntytär Hedda Lisa Wall sai Porvoossa 28.1.1798 aviottoman pojan Carl Johanin ja kuoli samana päivänä. Taloksi on merkitty 1. korttelin 22. talo, sama kuin missä Anna Lisa Wall os. Ammelin kuoli vuonna 1806 ja missä Anna Ulrica Wallin ja puolisonsa Anders Salanderin esikoinen Maria Ulrica syntyi loppuvuodesta 1797. Sukututkimusaineistossa nuorena kuollutta aviotonta äitiä ei siis ole mainittu, mutta toisaalta sekä aineiston että HisKi-projektin mukaan myös sisko Anna Ulrica ja lanko Anders menivät naimisiin vasta ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen.

Huomattavasti myöhemmin kootussa Pöyhös-aineistossa aviottomat äidit on mainittu aviottomiksi sukututkimuksessa. Heitä on kolme ja heidän yhteensä neljälle lapselleen on merkitty aviottomasta syntyperästä kertova matronyymi eli äidinnimi. 1800-luvulla puolella sukututkimus toteaa Kaisa Pöyhösen saaneen aviottoman tyttären, Maija Stiinan, 37-vuotiaana vuonna 1842. Vuonna 1872 Kaisan on mainittu menneen naimisiin Olli Räsänen kanssa. Hän olisi siis ollut jo 67 vuoden kypsässä iässä. Maija Stiina puolestaan sai avioliiton ulkopuolella lapset Juho Petterin (s. 1867) ja Anna Katrinan (s. 1872). HisKi-projektissa vuodet vastaavat sukututkimuksen tietoja, vaikkakin nimet ovat asuissa *Catharina*, *Maja Stina*, *Johan Petter* ja yllättäen *Anna Kaisa*. HisKi-projektin mukaan renki Oloff Räsänen vihittiin 1874 aiemmin piiaksi, mutta tässä vaiheessa

naimattomaksi loisnaiseksi, mainitun Maja Stinan kanssa, ei tämän huomattavasti iäkäämmän äidin kanssa.

1900-luvun puolella matronymimaininta sukututkimuksessa löytyy Yrjö Alinanpojan (s. 1935) kohdalla, jonka isä on ilmeisesti syntymän aikaan tunnustanut eli hänen mainitaan ”ottaneen [lapsen] omalle nimelleen”. Suoranaisten matronymien ohella muutama lapsi Pöyhös-aineistossa on saanut äitinsä sukunimen, viimeisin 1980-luvulla, jolloin avioton syntyperä on jo menettänyt sosiaalisen, laillisen ja moraalisen ongelmallisuutensa.

3.2.3 *Kysymys kielistä*

Kielikysymys on oleellinen aineiston etunimistöjä tarkasteltaessa. Molemmat aineistot ovat kokonaan suomenkielisiä. Tämän ohella Walle-aineiston yksi erikoispiirre ovat sen lukuisat sukunimensuomentajat. Varmoja päätelmiä aineiston sukujen historiallisista äidinkielistä ja kielitaidosta ei voi tehdä, mutta valistuneita arvauksia kylläkin.

Pöyhös-aineiston kohdalla on melko selvää, lähinnä (korkeintaan) talonpoikaisen ja pohjoissavolaisen taustan perusteella, että valtaosa suvun jäsenistä on ollut suomenkielisiä. Osalla on saattanut olla muutakin kielitaitoa. Esimerkiksi Reino (Reinhold, s. 1889) oli Pietarissa tehtaalla töissä muutaman vuoden ennen 1917 vallankumousta ja saattoi puhua venäjää, vaikka sitten sanan tai kaksi. Sisarensa Aino (s. 1885) puolestaan vihittiin Viipurissa venäläisen nimen omaavan miehen kanssa, ja myös lasten nimet, *Nikolai*, *Varvara* ja *Vera*, ovat tyypillisempiä venäläiselle kuin suomalaiselle etunimistölle. Kotikieli saattoi siis olla venäjä.

Walle-aineiston säätyläisasemasta kielivät ammattinimikkeet ja sukunimet osoittavat suvun olleen pääasiassa ruotsin- tai muuten vieraskielinen. Kansan enemmistöstä eroava kieli oli suomalaista 1700- ja 1800-lukuista säätyläistöä kuvaava keskeinen piirre (Raunio 2000: 29). Iso osa lienee kuitenkin suomalaistunut viimeistään 1900-luvun puoleen väliin mennessä, niin äidinkielen kuin nimistön osalta, kuten alaluvussa 3.1.2 on käsitelty.

Ruotsin kieltä suvun käyttö- ja äidinkielenä tukevat myös aineiston elämäkerrannalliset tiedot. Johan Joachim Wall, suvun kantaisä, oli kotoisin nykyisen Saksan alueelta. Syntymäpaikan ohella perhetauluun 1 on kirjattu Johan Joachimista seuraavat tiedot.

Rykmentin hevosenkengittäjä Saksin armeijassa seitsenvuotisen sodan aikana. Sodan loputtua muutti Ruotsin Pommeriin ja sieltä luutnantti C.G. Adlercreutz'in mukana tämän palvelijana Tukholmaan sekä sieltä Porvoon lähellä olevalle Saxbyn tilalle 1763. K. Pernajassa ?6.1813.

Johan Joachim tuskin puhui suomea. Hänen työnantajansa kuului suomalaislähtöiseen kreivisukuun, joka vielä nykypäivänänkin on pääasiassa ruotsinkielinen (Raunio 2000: 23, 98).

Joachimin vanhemman pojan, asessori Daniel Wallen kohdalla aineistoon on liitetty ystävän sepittämä ruotsinkielinen runo ja piirros (ks. Kuva 3). Daniel Walle toimi muun muassa nimismiehenä Kangasniemellä 1794–96 ja ylipoliisimestarina Porvoon valtiopäivien aikana 1809. Myös virkamiesuran perusteella Daniel Walle lienee ollut ruotsinkielinen. Asiakirjojen kieli 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa oli ruotsi, vaikka Henrik Gabriel Porthan valittelikin, että vielä 1700-luvun alussa maalaissäätyläistö, papisto ja kaupunkien porvaristo puhui keskenään suomea (Raunio 2000: 46–48, 28).

Kuva 3. Daniel Wallen ystävän pormestari Enkellin sepittämä runo ja piirros Wallen paljaspäisestä ajomatkasta selityksineen. (Walle-aineisto, taulu 2)

Asessori Wall(e) oli kuvatekstin mukaan joutunut ajamaan Aleksanteri I:n seurueen edellä keisarin käydessä Suomessa 1812. Forsbyn ja Illbyn majatalojen välissä tuulenuuska ja ajovauhti lennättivät kolmikulmaisen hatun Wallen päästä, eikä hän ehtinyt pysähtyä poimimaan sitä matkaan ja päätyi ajamaan paljaspäisenä pysähdyspaikkaan.

Tuoreempi lähde kaksi- ja suomenkielistyvästä suvusta on Wallen suvun jälkeläisen T1:n muistitieto, jonka mukaan hänen Helsingissä asunut isoäitinsä Rakel Hjördis (s. 1896) puhui 1960- ja 1970-luvuilla, tultuaan poikansa ja pojantyttäriensä luo vierailulle Kuopioon, usein ruotsia puhelimesta ystävättäriensä ja puolisonsa veljentyttären Maija Kaarina Solveigin (s. 1927) kanssa. Jälkimmäinen oli Rakelin vanhimman pojantyttären kummi, jonka lapset tunsivat *Kaaka-tätinä*, ja perhetaulussa 81 hänen äitinsä mainitaan valmistuneen ylioppilaaksi Helsingin suomalaisen tyttökoulun jatkoluokilta 1917. T1:n mukaan Rakelin adoptoitu poika, Vilho Heikki (s. 1930, sukututkimuksessa etunimet merkitty väärinpäin), ei puhunut ollenkaan ruotsia. Hänen vieraiden kielten taitonsa rajoittui lukioon asti opiskelemaansa saksaan. Rakelin omassa suvussa on tänä päivänä Raunion (2000: 92) mukaan enemmän suomen- kuin ruotsinkielisiä ja osa on suomentanutkin 1900-luvulla sukunimensä. Suomentaminen oli tässä tapauksessa jo toinen käännöskierros: vuosisatoja aiemmin nimi oli muodostettu sivistyneistönimeksi, vieraskielistetty, nimestä *Puumalainen* (Mikkonen ja Paikkala 1992: 462).

4 Nimet Pöyhösten ja Wallein suvuissa

Tässä luvussa tarkastellaan ensiksi Pöyhös- ja Walle-aineistojen yleisimpiä ja harvinaisimpia nimiä, sekä yhdessä että erikseen. Toisena käsitellään vuosisatojen yleisimmät nimet. Kolmantena luvussa ryhmitellään aineistojen yleisimmät kantanimet nimiperheittäin ja luodaan katsaus niiden kielelliseen taustaan. Neljänneksi verrataan koko aineiston yleisimpiä kantanimiä nimiperheineen yleisiin kansallisiin linjoihin, Kiviniemen (2006: 268) 1900-luvun suomalaisia etunimiä koskevan vastaavan listan avulla. Lopuksi esitetään etunimien jakautuminen kielellisen alkuperän mukaan heprealaisiin, kreikkalaisiin, latinalaisiin, germaanisiin, suomenkielisiin, gaelinkielisiin ja arabialais-persialaisiin, ja verrataan löydöksiä aiempaan tutkimukseen.

4.1 Yleisimmät ja harvinaisimmat nimet

Alaluvussa 4.1.1 esitetään ensiksi koko aineiston 20 yleisintä etunimeä nimiasutarkasti. Nimet on kirjoitettu Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, ne on laskettu ja aakkostettu.

Ensimmäinen yleisyystaulukko 6a sisältää kaikki aineistojen nimet, seuraavissa taulukoissa 6b ja 6c tarkastellaan sekä kaikkia etunimiä että niiden sijaintia etunimikokonaisuudessa. Tämä on perusteltua siksi, että jälkietunimillä tapaa olla hieman erilaisia ominaisuuksia kuin ensietunimillä. Nimien yleisyyttä on tarkasteltu vuosisadoittain alaluvussa 4.1.2. Alaluvussa 4.1.3 on puolestaan käsitelty aineistoissa harvinaisiksi jääneitä nimiä, muun muassa yhdysnimiä.

4.1.1 Yleisiä nimiä

Taulukossa 6a on esitetty koko aineiston 20 yleisintä etunimeä. Tähdellä merkityjä nimiä esiintyy suomenkielisessä asussa jo ennen 1880-lukua.

Taulukko 6a. Aineiston yleisimmät etunimet.

	Nimi	Määrä		Nimi	Määrä
1.	<i>Maria</i>	53	11.	<i>Kaisa*</i>	18
2.	<i>Anna</i>	48	12.	<i>Antti*</i>	17
3.	<i>Johanna</i>	35	13.	<i>Gustaf</i>	16
4.	<i>Johannes</i>	26	14.	<i>Pekka*</i>	16
5.	<i>Johan</i>	24	15.	<i>Augusta</i>	14
6.	<i>Matti*</i>	22	16.	<i>Olli*</i>	14
7.	<i>Liisa*</i>	20	17.	<i>Vilhelmiina</i>	14
8.	<i>Olavi*</i>	20	18.	<i>Eino</i>	13
9.	<i>Juho*</i>	19	19.	<i>Elisabeth</i>	13
10.	<i>Sofia</i>	19	20.	<i>Helena*</i>	13

Kuten taulukosta 6a ilmenee, koko aineiston yleisin nimi on raamatullinen ja pyhimysnimi *Maria*, yhteensä 53 kantajalla. Kolme yleisintä nimeä, *Maria*, *Anna* ja *Johanna*, ovat naisten nimiä, historiallisesti suosittuja ja asuissa, jotka ovat yleisiä sekä suomen- että ruotsinkielisessä nimistöissä (ks. mm. Arjava 2005: 49; Kiviniemi 2006: 26; Blomqvist 2006: 50–52). Neljännellä sijalla olevalla *Johanneksella*, niin ikään historiallisesti suosittu pyhimysnimellä, on puolestaan kymmenen yleisimmän joukossa nimiperheensä jäsenet *Johan*, *Juho* ja naisennimi *Johanna*. Kahdestakymmenestä yleisimmästä kahdeksan esiintyy suomenkielisessä, kansanomaisessa asussaan niin sanotusti ennen aikojaan,

ennen kuin asiakirjoja alettiin pitää noin 1880-luvulta lähtien myös suomeksi. Tämä vääristää hieman erilaisten nimiasujen lukumääriä⁶.

Taulukossa 6b on esitetty Pöyhös-aineiston kymmenen yleisintä etunimeä sekä kymmenen yleisintä ensi- ja jälkietunimeä. Tähdellä merkityt esiintyvät suomenkielisessä asussa myös ennen 1880-lukua.

Taulukko 6b. Pöyhös-aineiston yleisimmät etunimet.

	Kaikki nimet	Määrä	1. etunimet	Määrä	Jälkietunimet	Määrä
1.	<i>Anna</i>	32	<i>Anna</i>	32	<i>Maria</i>	14
2.	<i>Maria</i>	27	<i>Matti</i> *	17	<i>Olavi</i> *	11
3.	<i>Kaisa</i> *	18	<i>Antti</i> *	15	<i>Liisa</i> *	9
4.	<i>Matti</i> *	17	<i>Kaisa</i> *	14	<i>Anneli</i>	8
5.	<i>Pekka</i> *	16	<i>Maria</i>	13	<i>Annikki</i>	8
6.	<i>Antti</i> *	15	<i>Olli</i> *	12	<i>Antero</i>	8
7.	<i>Olavi</i> *	14	<i>Pekka</i> *	11	<i>Johannes</i>	8
8.	<i>Liisa</i> *	13	<i>Mikko</i> *	10	<i>Kalervo</i>	8
9.	<i>Johannes</i>	12	<i>Juho</i> *	10	<i>Helena</i> *	7
10.	<i>Olli</i> *	12	<i>Kerttu</i> *	9	<i>Johanna</i>	7

Kuten taulukossa 6b on esitetty, Pöyhös-aineiston yleisimmäksi nimeksi nousee *Anna* 32 kantajalla. Nimeä on annettu yksinomaan ensimmäiseksi etunimeksi ja nimi on hieman yleisempi Pöyhös-aineistossa kuin Walle-aineistossa. Naisten nimet ovat myös Pöyhös-aineiston puolella yleisimpiä, historiallisesti suosittujen *Annan*, *Marian* ja *Kaisan* noustessa ensimmäiseksi, toiseksi ja kolmanneksi yleisimmiksi.

Pöyhös-aineiston yleisimmäksi nouseva miehennimi *Matti* on yksi suomalaisen nimestön hyvin pitkäaikaisia suosikkeja. Arjavan (2005: 59, 111) mukaan sekä 1700- että 1800-lukujen yleisin kangasniemeläisen miehen nimi, tosin asussa *Mats*. Kiviniemen (2006: 45) mukaan nimi on yleisin poikien ensimmäinen etunimi vuosivälillä 1900–1959, nimenomaan kansanomaisessa *Matti*-asussaan.

⁶ Etenkin 11. yleisin *Kaisa* on ollut huomattavan yleinen aineistossa jo 1700-luvulla, mutta lienee merkitty asiakirjoihin asussa *Cajsa*, *Caisa* tai kantanimen KATARINAN jossain variantissa, kuten *Catharina*, *Catrina*, *Katrina* tai *Carin* (ks. Kotilainen 2008: Liite 5; Arjava 2005: 50–51, 284).

Viskurilain mukaisesti yleisimmät etunimet ovat *Mariaa* lukuun ottamatta kaksitaivuisia. *Maria* on myös ainoa molemmista sarakkeista löytyvä nimi, mikä selittyy osin myös sillä, että se on historiallisesti ollut suosittu ensimmäinen nimi, 1900-luvulla puolestaan ennen kaikkea suosittu jälkietunimi (Kiviniemi 2006: 102). Jälkimmäiset etunimet ovat puolestaan *Liisa* pois lukien kolmitavuisia ja löytyvät *Kalervo* laskematta kaikki kymmenen 1900-luvulla yleisimmän jälkietunimen joukosta (mt.). *Kalervo* jää Kiviniemen (2006: 102) listalla vain pari sijaa myöhemmäksi, 12. yleisimmäksi jälkietunimeksi. Pöyhös-aineistossa useampia etunimiä on järjestelmällisesti alettu antaa vasta 1900-luvulla, eli tältä osin aineisto noudattaa hyvin tarkkaan yleisiä valtakunnallisia linjoja.

Taulukossa 6c on esitetty Walle-aineiston yleisimmät etunimet, ensimmäisessä sarakkeessa kaikki etunimet, toisessa ensi- ja kolmannessa jälkietunimet. Tähdellä merkityt esiintyvät suomenkielisessä asussa myös ennen 1880-lukua.

Taulukko 6c. Walle-aineiston yleisimmät etunimet.

	Kaikki nimet	Määrä	1. etunimet	Määrä	Jälkietunimet	Määrä
1.	<i>Maria</i>	26	<i>Anna</i>	16	<i>Johanna</i>	16
2.	<i>Johanna</i>	25	<i>Johan</i>	13	<i>Maria</i>	16
3.	<i>Johan</i>	19	<i>Maria</i>	10	<i>Elisabeth</i>	12
4.	<i>Anna</i>	16	<i>Johanna</i>	9	<i>Vilhelm</i>	11
5.	<i>Gustaf</i>	15	<i>Juho</i> *	9	<i>Augusta</i>	10
6.	<i>Sofia</i>	15	<i>Karl</i>	9	<i>Johannes</i>	10
7.	<i>Augusta</i>	14	<i>Selma</i>	9	<i>Ferdinand</i>	9
8.	<i>Johannes</i>	14	<i>Anders</i>	8	<i>Fredrik</i>	9
9.	<i>Elisabeth</i>	13	<i>Daniel</i>	7	<i>Sofia</i>	9
10.	<i>Daniel</i>	11	<i>Gustaf</i>	7	<i>Gustaf</i>	8

Walle-aineiston yleisin nimi on koko aineistoa hallinnut *Maria* 26 kantajalla, kuten taulukosta 6c ilmenee. Se on myös Blomqvistin (2006: 50) mukaan aikavälillä 1881–1981 yleisin suomenruotsalainen naisennimi. Walle-aineisto toki päättyy vuoteen 1940. Arjavan (2005: 49, 61, 112) yleisyyslistoilla *Maria* pysyy suosituimpana kangasniemäläisenä naisennimenä 1680–1800, tipahtaen 1800-luvulla kolmanneksi suosituksi. Pöyhös-aineiston suosikki *Anna* tulee Walle-aineistossa vasta neljäntenä, ensimmäisenä

etunimenä toki ensimmäisenä, ja sitä yleisempiä kaikissa nimissä ovat Pöyhös-aineistossa jälkinimeksi jäävä *Johanna* sekä samaan nimiperheeseen kuuluva *Johan*. Arjavan (2005: 35, 59, 111) mukaan *Johan* pysyttelee Kangasniemellä 1600-, 1700- ja 1800-luvuilla ta-saisesti muutaman yleisimmän miehennimen joukossa. Blomqvist (2006: 50) listaa *Johanin* kolmanneksi yleisimmäksi suomenruotsalaiseksi nimeksi vuosivälillä 1881–1981, *Karlin* noustessa ohi toiseksi ja *Andersin* jäädessä kuudenneksi ja *Gustafin* sijalle 20. Rajasuun (2013: 61–62) mukaan *Johan* on myös kuopiolaisista pojannimistä suosituin vuosina 1825–1844 ja toiseksi suosituin 1725–1744.

Walle-aineiston yleisimmät nimet noudattavat viskurilakia hieman Pöyhös-aineis-toa vapaammin: ensietunimissä kolmitavuisia löytyy kolme: *Maria*, *Johanna* ja *Daniel*. Jälkietunimissä löytyy kolmitavuisten ohella nelitavuinen nimi *Elisabeth* ja konsonant-tiyhdistelmien vuoksi painavoituvia, umpitavuisia kaksitavuisia, kuten *Vilhelm* ja *Fredrik*. Edellinen on niin ikään ollut 1881–1981 kuudenneksi suosituin suomenruotsalainen mie-hennimi, jälkimmäinen puolestaan sijalla 25 (mt.).

4.1.2 Vuosisatojen yleisimmät

Taulukossa 7 on esitetty koko aineiston yleisimmät etunimet vuosisadoittain ryhmitel-tyinä. Walle-aineisto alkaa vasta 1700-luvulta, siksi 1600-luvun osalta nimiä ei ole lisätty taulukkoon. Tähdellä merkityt esiintyvät suomenkielisessä asussa myös ennen 1880-lu-kuu.

Taulukko 7. Aineiston yleisimmät nimet vuosisadoittain.

	1700-luku	Määrä	1800-luku	Määrä	1900-luku	Määrä
1.	<i>Anna</i>	10	<i>Maria</i>	35	<i>Olavi</i>	18
2.	<i>Antti*</i>	7	<i>Anna</i>	30	<i>Johannes</i>	14
3.	<i>Matti*</i>	6	<i>Johanna</i>	19	<i>Johanna</i>	13
4.	<i>Maria</i>	5	<i>Johan</i>	18	<i>Liisa</i>	13
5.	<i>Pekka*</i>	5	<i>Sofia</i>	14	<i>Maria</i>	13
6.	<i>Johan</i>	4	<i>Gustaf</i>	13	<i>Anneli</i>	12
7.	<i>Kaisa*</i>	4	<i>Juho*</i>	13	<i>Matti</i>	12
8.	<i>Liisa*</i>	4	<i>Augusta</i>	12	<i>Marjatta</i>	11
9.	<i>Anders</i>	3	<i>Johannes</i>	11	<i>Kaarina</i>	10
10.	<i>Johanna</i>	3	<i>Vilhelm</i>	11	<i>Annikki</i>	9

1600-luvulla ja aiemmin Pöyhös-aineiston yleisin nimi on *Kaisa*, kuudella kantajalla. Muita useamman kantajan saaneita nimiä ovat *Niilo*, *Antti* ja *Martti*. Kaikki esiintyvät aineistossa kansanomaisessa asussa ennen aikojaan, eli asiakirjoissa nimiksi lienee merkitty *Catharina/Carin*, *Nils*, *Anders* ja *Mårtz*.

1700-luvulla yleisin nimi on *Anna*, yksinomaan Pöyhös-aineiston kantajilla. Neljäntenä oleva *Maria* on ensimmäinen myös Walle-aineistossa esiintyvä nimi. *Kaisa* anakronistisessa kansanomaisessa asussaan on taas Pöyhös-aineistossa yleisempi nimi. *Evan* ohella samat nimet ovat esimerkiksi Arjavan (2005: 60) 1700-luvun naisten nimiä käsittelevän listan yleisimmät, vaikkakin *Kaisa* esiintyy kangasniemeläislistassa asussa *Katharina*. Myös Rajasuun (2013: 56) mukaan vuosina 1725–44 Kuopion yleisimmät tytönnimet olivat *Anna*, *Carin* ja *Maria*, tässä järjestyksessä. *Johan* ja *Anders* puolestaan ovat yksinomaan Walle-aineistossa 1700-luvulla esiintyviä nimiä, vaikkakin jälkimmäisen kansanomainen asu on vuosisadan toiseksi yleisin *Antti*. Vuosina 1725–1744 toiseksi ja kolmanneksi yleisimmät kuopiolaispoikien nimet olivat niin ikään *Johan* ja *Anders* (Rajasuu 2013: 61).

1800-luku on Walle-aineiston aineistokohtaisesti runsasnimisin jakso. Tämä näkyy nimelistassa: seitsemännellä sijalla oleva *Juho* on ensimmäinen ensisijaisesti Pöyhös-aineistossa esiintyvä nimi. *Maria* ja *Anna* jakautuvat aineistoittain melko tasaisesti, *Maria* useammin jälkietunimenä ja *Anna* ensimmäisenä. Vuosina 1825–1844 Kuopiossa suosittu tytön nimi oli niin ikään *Maria*, *Annan* jäädessä kolmanneksi.

Walle-aineistolle ominaisempi *Sofia* on Rajasuun (2013: 57, 60) mukaan vuosina 1825–1844 kuopiolais-, oululais- ja turkulaistytöjen muotiniimiä, sijoittuen kaikissa kolmen yleisimmän tytönimen joukkoon ja esiintyen etenkin jälkietunimenä. Kuvaavaa lie-nee myös, että kaksi vuosisataa myöhemmin vuonna 2016 nimi oli jälleen koko maan suosituin tytönimi (Saarelma-Paukkala 2017: 68).

Kuopiolaispoikien kaksi yleisintä nimeä vuosina 1825–1844 olivat *Johan* ja *Gustaf* (Rajasuu 2013: 62), jotka ovat myös aineistojen kaksi yleisintä miehennimeä. Myös näitä, sekä *Johanin* sisarnimeä *Johannaa*, on aineistossa annettu usein jälkietunimenä. Tämä heijastelee jo Kiviniemen (2006: 101) esittämiä 1900-luvun jälkinimien taipumuksia: perintönimi, eli suvussa toistuva nimi, annetaan usein jälkinimeksi, eikä se käyttämättömänä pääse ”kulumaan” samalla tavalla kuin kutsumanimi. Toisaalta esimerkiksi *Gustaf* ja *Johan* ovat yleisiä myös suomenruotsalaisissa 1900-luvun yhdysnimissä (Blomqvist 1993: 76). Yhteys voi johtua siitä, että nimet ovat olleet käytössä yhdysnimiä edeltäneinä kaksoisniminä: *Johan Gustafin* (s. 1872) kutsumanimi saattoi olla *Johan Gustaf*, *Anna Margarethan* (s. 1823) *Anna Margaretha* tai *Annareeta*.

1900-luku on puolestaan Pöyhös-aineistopainotteista, siksikin, että Walle-aineisto päättyy vuoteen 1940. Vuosisataa hallitsee *Olavi*, tosin 1800-lukuisia kilpakumppaneita pienemmällä nimenkantajamäärillä. Nimeä on annettu lähinnä jälkietunimenä ja nimenomaan Pöyhös-aineistossa. Kiviniemen (2006: 45, 102) listat vastaavat tätä hyvin: ensietunimenä *Olavi* on sijalla 39. vuosivälillä 1900–1959, mutta jälkietunimenä toinen 1900-luvulla. *Olavia* seuraavat *Johannes* ja *Johanna* ovat samoilla jälkinimilistoilla sijoilla kolme ja kuusi, *Johanna* lisäksi 1960–1999 ensietunimilistan 13. (mts. 102). Aineistojen kymmenen yleisimmän joukkoon mahtuvat myös naisten yleiset 1900-lukuiset jälkietunimet *Anneli* (2. sija), *Kaarina* (4. sija), *Marjatta* (5. sija) ja *Annikki* (7. sija) (mt.). Lyhyemmistä ensietunimistä *Matti* oli suosituin miehennimi ja *Liisa* puolestaan 14. suosituin naisennimi 1900–1959 (Kiviniemi 2006: 41, 45).

4.1.3 Harvinaisia nimiä

Koko aineistosta laskettuna 305 nimeä jää yhden kantajan varaan. Osa näistä aineistojen näkökulmasta uniikkimistä perustuu puhtaasti kirjoitusasun variaatioon, osa saman

nimen erikielisiin asuihin: *Adam* vai *Aatami*, *Eliina* vai *Elina*, *Iita*, *Iida* vai *Ida*, *Joseph* vai *Josef*, *Christina*, *Kristiina*, *Kristina* vai *Kristine*.⁷

Pöyhös-aineistossa yhteensä 226 nimellä on vain yksi kantaja. Uniikeista nimistä yhdysnimiä on yhdeksän, kuten taulukosta 8a ilmenee; vain 1900-luvun alun suosikkiyhdyksnimeä *Anna-Liisaa* löytyy kaksi, 1920- ja 1930-luvulla syntyneillä. Kaksoisnimiä, eli ilman yhdysviivaa kirjoitettuja yhdysnimiä, aineistossa ei ole. Syntymäajat on ilmoitettu vuosikymmenittäin.

Taulukko 8a. Pöyhös-aineiston yhdysnimet.

1940-l.	1960-l.	1970-l.		1980-l.				1990-l.
<i>Marja-Leena</i>	<i>Eeva-Liisa</i>	<i>Anna-Kaisa</i>	<i>Ari-Petter</i>	<i>Mari-Kaisa</i>	<i>Saara-Kaisa</i>	<i>Jenni-Mari</i>	<i>Tiia-Riina</i>	<i>Petra-Pauliina</i>

Osa Pöyhös-aineiston yhdysnimistä on yleisiä muussa väestössä. Esimerkiksi *Marja-Leena* on 1900-luvun toiseksi yleisin naisen yhdysnimi, *Eeva-Liisa* kuudenneksi ja *Anna-Kaisa* 13. yleisin (Kiviniemi 2006: 88). Vuosisadan loppua kohden nimen osissa on enemmän variaatiota kuin 1940-lukujen muutamien erityisen suosittujen yhdysnimien kaudella (mts. 83). 1980-luvun yhdysnimissäkin on ollut muutamia usein esiintyviä osia, kuten ilmenee taulukon 8a *Marian* ja *Katariinan* yhdysnimissä toistuvista varianteista *Mari*, *Kaisa* ja *Riina* (mts. 86, 88–89).

Yhdysnimien ohella yhden kantajan saaneissa löytyy myös yleisten nimien harvinaisemmaksi jääneitä kirjoitusasuja. Esimerkiksi *Vilhelmiina* on aineiston 12. yleisin yhdellätoista kantajalla, *Vilhelmina* saa yhden osuman. *Riittoja* puolestaan on seitsemän, joiden ohella löytyvät asut *Brita* ja *Britha*. Yhden 1600-luvulla syntyneen *Kertun* nimen perään on Pöyhös-aineistossa kirjattu suluissa todennäköisesti virallinen, kirkonkirjalähteessä esiintynyt asu *Gertrud*, ja yhden 1700-luvulla syntyneen *Heikin* perään on lisätty samalla tavoin asu *Hendrich*. Pohjoissavolaisittain komealta kalskahtava *Rikhard* on kirjoitettu kolmessa asussa, mainitun ohella löytyy myös *Rikhart* ja *Richard*.

Yhden kantajan varaan ovat jääneet myös muun muassa *Aapraham* (s. 1912, jälkietunimi), *Birgitta* (s. 1949, jälkietunimi), *Carin* (s. 1711), *David* (s. 1965), *Elsa* (s.

⁷ Alleiviivatuilla kaksi tai useampi nimenkantaja.

1898), *Fredriikka* (s. 1902), *Gabriel* (s. 1928, jälkietunimi), *Helinä* (s. 1945, jälkietunimi), *Immi* (s. 1997), *Jeremias* (s. 1681), *Kilpo* (s. noin 1920), *Lempi* (s. 1800), *Malin* (s. 1740), *Niko* (s. 1998), *Oskar* (s. 1903), *Pehr* (s. 1854), *Reinhold* (s. 1889), *Serafina* (s. 1900, jälkietunimi), *Tarja* (s. 1960), *Uljas* (s. noin 1955) ja *Varvara* (s. 1912). Joukossa on aikakautensa suosikkiniimiä (*Tarja*, *Niko*), vieraskielisiä (*David*, *Varvara*), omakielisiä (*Lempi*, *Uljas*) ja valtakunnallisesti harvinaisemmaksi jääneitä nimiä (*Immi*, *Kilpo*) tai niiden kirjoitusasuja (*Aapraham*) (Kiviniemi 2006: 41, 45, 50; Nimipalvelu). Kaikki yhden nimenkantajan varaan jäävät nimet voi tarkistaa liitteestä 1, josta löytyy kaikki aineiston nimet lukumäärineen.

Walle-aineistossa 195 nimellä on vain yksi kantaja, ja siis 164 nimiasua esiintyy aineistossa kahdesti tai useammin. Kaimattomia yhdysnimiä on kuusi, kuten taulukossa 8b on esitetty. Syntymäajat on ilmoitettu vuosikymmenittäin.

Taulukko 8b. Walle-aineiston yhdysnimet.

1890-l.	1920-l.		1930-l.		1940-l.
<i>Anna-Liisa</i>	<i>Lars-Erik</i>	<i>Maija-Liisa</i>	<i>Anja-Elina</i>	<i>Georg-Erik</i>	<i>Varpu-Leena</i>

Miesten yhdysnimiä on kaksi, verrattuna Pöyhös-aineiston yhteen, huolimatta aineiston ajallisesta rajautumisesta 1900-luvun alkupuolelle. Tämä voi johtua siitä, että ruotsinkielisillä miesten yhdysnimet eivät olleet vanhastaan niin harvinaisia kuin suomenkielisillä (Kiviniemi 2006: 65). Blomqvistin (1993: 76) mukaan *Lars-Erik* sijoittuu vuosivälillä 1881–1981 kuudenneksi yleisimmäksi suomenruotsalaisten miesten yhdysnimeksi, ja yleensäkin loppuosana *-Erik* on suosittu, esiintyen seitsemässä nimessä kymmenestä. Naisten yhdysnimet ovat sitä vastoin kaikki suomenkielisessä, kansanomaisessa asussa. Huippusuosittu *Anna-Liisa* esiintyy jo 1800-luvun lopulla ja *Varpu-Leena* on annettu vuonna 1940.

Osa Walle-aineiston uniikkinimistä on uniikkeja Pöyhös-aineiston tapaan harvinaisen tai harvinaisemman kirjoitusasun vuoksi. Esimerkiksi neljän *Emilian* ja kahden *Emelien* ohella aineistosta löytyy *Emilie*. *Märtan* lisäksi esiintyy *Märtha*, *Akselin* lisäksi *Aksel*, kun taas *Axel*-nimisiä löytyy kuusi.

Muita Walle-aineistossa yksin esiintyviä nimiä ovat muun muassa *Adam* (s. 1887), *Börje* (s. 1914), *Carolina* (s. 1848, jälkietunimi), *Desideria* (s. 1843, jälkietunimi), *Eberhard* (s. 1883, jälkietunimi), *Fatima* (s. 1843, jälkietunimi), *Gottfrid* (s. 1856,

jälkietunimi), *Hjördis* (s. 1896, jälkietunimi), *Ilta* (s. 1914), *Jaakko* (s. 1873), *Klementina* (s. 1854, jälkietunimi), *Laura* (s. 1912), *Minna* (s. 1940, jälkietunimi), *Nikolai* (s. 1828), *Oihonna* (s. 1914, jälkietunimi), *Päiviö* (s. 1907, jälkietunimi), *Rauha* (s. 1908), *Sanelma* (s. 1905), *Töllevi* (s. 1921, jälkietunimi), *Usko* (s. 1909, jälkietunimi), *Valfrid* (s. 1871, jälkietunimi), *Wasilissa* (s. 1869) ja *Yrjö* (s. 1881). Myös Walle-aineiston yksinäisiin nimiin lukeutuu aikansa muotiniimiä (*Seppo*, *Laura*, *Minna*), kansallisromanttisen kotoperäisiä (*Rauha*, *Usko*) ja vieraskielisiä (*Gottfrid*, *Desideria*, *Wasilissa*) ja muita harvinaiseksi jääneitä (*Fatima*, *Klementina*) (Kiviniemi 2006: 41, 45, 49; Nimipalvelu; Vilkuna 1959: 104, 129). Täysin suomenkielisellä väestöllä erityisen yleisiä nimiä löytyy kaimattomina Walle-aineistossa Pöyhös-aineistoa enemmän, samoin kuin *Klementinan* ja *Oihonnan* kaltaisia harvinaisuuksia (HisKi; Nimipalvelu). Toisaalta aineiston mukaan Hildur Fatiman (s. 1843) kutsumanimi oli lopulta *Minna* (Walle-aineisto, taulu 34).

4.2 Aineistojen yleisimpiä nimiperheitä ja nimiä kielitaustoittain

Tässä alaluvussa tarkastellaan aineistojen kahdenkymmenen yleisimmän nimen etymologiaa ja kootaan yhteen samojen kantanimien eri asut. Suurimman ryhmän sekä varianttien eli nimiasujen että lukumäärien puolesta muodostavat heprealaisperäiset kristilliset nimet *Maria*, *Anna*, *Johannes* ja *Elisabet*, joita seuraavat kreikkalaisperäiset kristilliset nimet *Katarina*, *Petrus*, *Andreas*, *Helena* ja *Sofia*. Tämän jälkeen käsitellään aineistossa yleisiä pohjoismaalaisia ja germaanisiksi nimiä *Olavia*, *Vilhelmiä* ja *Einoa*, sekä lopuksi kuningasperheiden suosituiksi nostamia roomalais- ja slaavilaislähtöisiä *Augustia* ja *Gustavia*.

4.2.1 Heprealaisperäiset pyhät MARIA, ANNA, JOHANNES ja ELISABETH

Molempien aineistojen yleisin etunimi *Maria* luokitellaan usein kristilliseksi pyhimysnimeksi, mutta se voitaisiin nimetä myös raamatulliseksi nimeksi. Maliniemi (1947: 50) toteaa *Marian* olleen liian pyhä lapsen nimeksi katolisena aikana ja Arjavan (2005: 50) mukaan 1700-luvulla yleistymään alkaneen *Marian* kutsumanimenä oli usein *Maija* tai *Mari*, mikä auttoi häivyttämään suoraa yhteyttä. Rajasuu (2013: 73) mainitsee *Marian* yhtenä 1800-luvun Ruotsin kärkinimistä: yksi sen kantajista oli kuningas Kustaa IV Adolfin tytär. Kielelliseltä alkuperältään *Maria* tai *Mariam* on kreikkalainen muoto heprealaisesta *Mirjamista* (Vilkuna 1959: 89), mutta nimi on sekä *Maria*-asussa että lukuisissa muissa asuissa käytössä hyvin laajalti kansainvälisesti. Saarelma-Paukkala (2017:

118–119) toteaa joidenkin raamatullisten nimien, esimerkiksi *Marian*, olevan myös muslimien laajalti käyttämiä, ja vuonna 2017 Suomen kansalaisilla musliminaisten yleisimpien nimien listalta löytyvät asut *Mariam*, *Maryam* ja *Miriam*.

Aineiston nimistä MARIAN kieliperheeseen kuuluvat taulukossa 9a esiintyvät nimet. Taulukossa nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Nimiä on yhteensä 104. Nimiperheen jäsenistä *Marita* ja *Marjatta* voidaan tulkita myös *Margaretan* varianteiksi *Marketan* kautta, ja *Jaana* kuulunee *Marian* perheeseen *Marjaanan* kautta (Vilkuna 1959: 68, 90; Teppo ja Vilkuna 1947: 10).

Taulukko 9a. MARIAN nimiperhe.

<i>Maria</i> 53	<i>Maire</i> 3	<i>Marja-Leena</i> 1	<i>Mirjami</i> 1
<i>Marjatta</i> 11	<i>Marita</i> 3	<i>Marjukka</i> 1	<i>Jaana</i> 1
<i>Maija</i> 9	<i>Maila</i> ⁸ 1	<i>Meeri</i> 1	<i>Jenni-Mari</i> 1
<i>Mari</i> 4	<i>Marie</i> 1	<i>Mirja</i> 1	
<i>Marja</i> 4	<i>Mari-Kaisa</i> 1	<i>Miia</i> 1	
<i>Maarit</i> 3	<i>Marjaana</i> 1	<i>Mirjam</i> 1	

Aineistojen toiseksi yleisimmän etunimen *Annan* pitkäaikainen suosio perustuu Uuden testamentin apokryfisissä kirjoituksissa mainittuun Neitsyt Marian äidin, pyhän Annan myöhäiskeskiaikaiseen palvontaan (Vilkuna 1959: 38). Rajasuu (2013: 73) mainitsee sen kantajiksi myös Kustaa Vaasan ja Juhana III:n tyttäret 1500-luvulta. Nimi on kreikkalainen versio alkujaan heprealaisesta *Hannahista*, merkitys on 'armo' (Vilkuna 1959: 38). *Annan* nimiperhe on esitetty taulukossa 9b. Perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Nimiä on yhteensä 105. Näistä *Anja* on tullut suomalaiseen nimistöön venäläisen kielialueen kautta (Vilkuna 1990: 35).

⁸ Tunnetuksi Maila Talvion kirjailijanimen myötä, alkujaan *Marian* lapsenkielinen, sittemmin vakiintunut puhuttelunimi (Vilkuna 1959: 88).

Taulukko 9b. ANNAN nimiperhe.

<i>Anna</i> 48	<i>Anja</i> 7	<i>Hannele</i> 3	<i>Anniina</i> 1
<i>Anneli</i> 12	<i>Anni</i> 5	<i>Anita</i> 2	<i>Annukka</i> 1
<i>Annikki</i> 9	<i>Anne</i> 4	<i>Anja-Elina</i> 1	
<i>Hanna</i> 8	<i>Anna-Liisa</i> 3	<i>Anna-Kaisa</i> 1	

Anna ja sen variantit limittyvät paikoin yhteen JOHANNEKSEN nimiperheen kanssa. *Johanneksen* sisarnimen *Johannan* loppuosa toistaa *Annan* alkuperäistä muotoa *Hanna*, ja *Johanneksen* yleiset hypokorismit *Hannu* ja *Hannes* muistuttavat esimerkiksi ANNAN perheeseen tässä laskettua *Hannelea*. Vilkuna (1959: 70) laskee *Hannelen Annan* sijaan *Johannan* variantiksi.

Aineiston sijoilla kolme, neljä, viisi ja yhdeksän esiintyvät *Johanna*, *Johannes*, *Johan* ja *Juho* kuuluvat siis samaan nimiperheeseen, mikä kertoo nimen suosiosta. Se on ollut käytössä pitkään, mikä on johtanut siihen, että sille on kertynyt paljon erilaisia lempinimiä ja kansanomaisia asuja, nämä ovat virallistuneet ja ovat yleisiä käytössä. Myös Maliniemi (1947: 50) mainitsee *Johanneksen* jo keskiaikaisen Turun yleisimmäksi miehennimeksi. *Johannes* on *Annan* ja *Marian* tapaan alkuperältään heprealainen, merkitys on 'armitettu, Jumala on armollinen' (Vilkuna 1959: 70), ja se on kerännyt aikojen saatossa kreikkalaisia ja latinalaisia kerroksia (ks. alaluku 2.1). Aineistossa esiintyvät *Johanneksen* variantit on esitetty taulukossa 9c. Nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Yhteensä nimiä on 130. Mielenkiintoista on, että ruotsin kielen mukainen ääntämys näkyy runsaana kansanomaisissa suomalaisissa asuissa: *u*:llisia muotoja (*Juhani*, *Juhana*, *Juha*, *Jussi*) on *o*:llisia (*Johannes*, *Johan*) enemmän (ks. myös Arjava 2005: 217).

Taulukko 9c. JOHANNEKSEN nimiperhe.

<i>Johanna</i> 35	<i>Juho</i> 19	<i>Hannu</i> 4	<i>Jonna</i> 1
<i>Johannes</i> 26	<i>Juhani</i> 10	<i>Juha</i> 4	<i>Jukka</i> 1
<i>Johan</i> 24	<i>Juhana</i> 5	<i>Jussi</i> 1	

Maria, *Anna* ja *Johannes* kieliperheittensä jäsenten kera kattavat aineistojen yhteensä 1901 etunimestä peräti 339, eli pyöreästi joka kuudes aineiston nimi on jonkin näiden kolmen kantanimen variantti.

Aineistojen seitsemänneksi yleisin etunimi *Liisa* on ELISABETIN kansanomainen ja melko suosittu asu. Esimerkiksi Arjavan (2005: 49, 61, 112) kangasniemeläisaineistossa *Elisabet/Lisa* pysyy tasaisesti kymmenen yleisimmän naisennimen joukossa vuosivälillä 1680–1839 ja, kuten edellä on mainittu, 1900-luvun alkupuoliskolla *Liisa* kuului viiden-toista suosituimman naisennimen joukkoon (Kiviniemi 2006: 41). *Elisabetin* kielellinen alkuperä on niin ikään heprealainen *Elisheva*, merkitys on ”Jumala on sen vannonut” tai ’Jumala on valani’ (Vilkuna 1959: 84). Suosio perustuu Johannes Kastajan äitiin Elisabetiin ja vuonna 1235 kanonisoituun unkarilaissyntyiseen pyhään Elisabetiin, ja nimi kuuluu kristikunnan laajalevikkisimpiin nimiin useilla erikielillä varianteilla (mts. 84–85). Myös yksi Kustaa Vaasan tyttäristä oli nimeltään *Elisabeth* (Rajasuu 2013: 73).

Aineistossa esiintyvät taulukossa 9d esitetyt *Elisabetin* variantit. Nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Nimiä on yhteensä 50. Näistä *Elsa* edustaa germaanista lyhentymää *Elisabetista*, joka on otettu suomalaiseen almanakkaan 1886 (Vilkuna 1959: 52). *Elisabetin* malli lienee vaikuttanut runsaslukuisten *Liisa*-loppuisten yhdys- ja kaksoisnimien syntyyn, kuten aineiston *Anna-*, *Eeva-* ja *Maija-Liisa*. Pöyhös-aineistossa esiintyy mainittujen *Liisa*-loppuisten yhdysnimien ohella yksi *Sirkka Liisa*, jonka kutsuanimi oli nimenomaan *Liisa*. T2:n mukaan nimen kirjoitusasu vaihteli: välillä nimi kirjoitettiin yhdysviivallisena, lukuisien samanikäisien 1930- ja 1940-luvulla syntyneiden kaimojen tapaan, välillä ilman viivaa. Tutkielmassa on pitäydytty T2:n viralliseksi mainitsemassa yhdysviivattomassa asussa.

Taulukko 9d. ELISABETIN nimiperhe.

<i>Elisabeth</i> 13	<i>Anna-Liisa</i> 3	<i>Liisi</i> 1	<i>Maija-Liisa</i> 1
<i>Liisa</i> 20	<i>Alisa</i> 1 / <i>Alice</i> 1 ⁹	<i>Lisa</i> 1	
<i>Elisabet</i> 5	<i>Eeva-Liisa</i> 1	<i>Liisi</i> 1	
<i>Elsa</i> 3	<i>Iisa</i> 1	<i>Lisbeta</i> 1	

⁹ Vilkuna (1959: 36, 51; 1990: 32) laskee *Aliisan* sekä germaanisen *Adelheidin*, kreikkalaisen *Aleksandran* ja *Elisabetin* variantiksi.

Vähemmille nimiasuille jääneitä mutta suosittuja nimiä on muun muassa Maliniemen (1947: 50–51) mukaan jo keskiajalta lähtien yleisiin heprealaislähtöisiin pyhimys- ja apostolinimiin lukeutuva *Matti*, joka palautuu kantanimeen *Matias* tai *Matteus*. *Mattiaksen* alkuperä on heprean *Mattitja*, 'Jumalan lahja' ja sen suosio perustuu evankelista Matteukseen ja apostoli Mattiakseen, jotka tunnettiin näiden muistopäivien mukaan Syys- ja Talvi-Matteina, tässä järjestyksessä (Vilkuna 1990: 121). Aineistossa sen variantteja ovat *Matheus* (1), *Mats* (1) ja *Mathias* (5). 22 *Mattia* mukaan lukien näitä on siis yhteensä 29.

4.2.2 Kreikkalaislähtöiset pyhimykset KATARINA, PETRUS, ANDREAS, HELENA ja SOFIA

11. sijalle aineistojen yleisimmissä etunimissä jäävä *Kaisa* on *Katarinan* yleinen kansanomaisen variantti. Sen alkuperä on kreikkalainen *Aikatherinee*, ja se on niin ikään ollut laajalevikkoinen latinalaisessa muodossaan *Katharina*, etenkin vuonna 307 kuolleen marttyyripyhimys Katharinan vuoksi (Vilkuna 1959: 76; 1990: 101). Aineistossa esiintyvät *Katarinan* variantit löytyvät taulukosta 9e. Nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Yhteensä nimiä on 45. Näiden ohella jokseenkin yleisiä variantteja ovat *Kata* ja *Riina*, joista jälkimmäistä edustaa aineiston yhdysnimi *Tiia-Riina*.

Taulukko 9e. KATARINAN nimiperhe.

<i>Kaisa</i> 18	<i>Kaija</i> 2	<i>Katja</i> 1	<i>Mari-Kaisa</i> 1
<i>Kaarina</i> 10	<i>Karin</i> 2	<i>Katri</i> 1	<i>Saara-Kaisa</i> 1
<i>Katarina</i> 3	<i>Carin</i> 1	<i>Katriina</i> 1	<i>Tiia-Riina</i> 1
<i>Katariina</i> 2	<i>Kati</i> 1	<i>Anna-Kaisa</i> 1	

Matin ohella jo keskiajalta suosittuja apostolinimiä ovat *Antti* eli *Andreas* ja *Pekka* eli *Petrus* (Maliniemi 1947: 50–51). Kreikkalainen *Andreas* tarkoittaa miehekästä tai miehuullista (Vilkuna 1990: 34) ja *Antin* lähin malli lienee ruotsinkielinen kutsumanimi *Ante* (mts. 37). Nimellä on laajalti erikielisiä kansanomaisia muotoja, osin varmasti sen vuoksi, että kalastajien pyhimykseksi luokiteltu kansainvälisesti suosittu pyhä Andreas on Kreikan, Venäjän ja Skotlannin suojeluspyhimys. Aineistossa sen variantteja ovat *Antero* (10), *Anders* (9) ja *Anterus* (1) sekä todennäköisesti naisennimi *Andriette* (1), jota ei tunne Blomqvist (1993, 2005), Kiviniemi (2006) tai Vilkuna (1959; 1990), mutta joka

lienee muodostettu *Henrietten* mallin mukaan. Nimiperheen jäsenillä on 17 *Antin* kera yhteensä 38 kantajaa.

Pekka puolestaan on vanha itäsuomalainen kansanomainen asu *Pietarista* (Vilkuna 1959: 100) tai *Petruksesta* (Vilkuna 1990: 137). Nimi on tullut suomalaiseen nimistöön mahdollisesti idästä *Pietarin* (tai *Pjotrin*) hellittelynimestä *Pedka* tai läntisemmästä asusta *Peter*. Kreikkalaislähtöinen *Petrus* tarkoittaa kalliota, ja se on käänös aramean sanasta *keefa* (mts. 139). Nimellä voi olla myös yhteys *Pellonpecko*-nimiseen karjalaiseen epäjumalaan (mts. 138). Aineistossa esiintyviä nimiperheen jäseniä ovat *Pehr* (2), *Petri* (2), *Petter* (2), *Petteri* (2), *Ari-Petteri* (1), *Peter* (1) ja *Petra-Pauliina* (1), yhteensä *Pekkojen* (16) kera 27.

Aineiston 20. yleisin nimi *Helena* pohjautuu kreikan 'loistavaan' ja sen ilmaantuminen pyhimyskalenteriin perustuu 1164 kanonisoituun länsigötanmaalaiseen Elin-marttyyrileskipyhimykseen. Rajasuun (2013: 74) mukaan ruotsalaisten ensikosketus nimeen ajoittuu tuhannen vuoden taakse, kuningas Inge Vanhemman samannimiseen venäläiskuningattareen. Arjavan (2005: 49, 61, 112, 184) mukaan *Helena* (1680–1718 yhdessä *Helgan* kanssa) esiintyy tasaisesti viiden, kuuden suosituimman naisennimen joukossa vuodesta 1680 vuoteen 1879 asti. HELENAN nimiperhe on esitetty taulukossa 9f. Nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Yhteensä nimiä on 48. Näistä yhdysnimien toisena suositut *Leenat* voivat perustua myös *Magdalenan* kansanomaisiin asuihin (Vilkuna 1990: 110).

Taulukko 9f. HELENAN nimiperhe.

<i>Helena</i> 13	<i>Anja-Elina</i> 1	<i>Helene</i> 1	<i>Marja-Leena</i> 1
<i>Leena</i> 7	<i>Eliina</i> 1	<i>Helinä</i> 1	<i>Varpu-Leena</i> 1
<i>Elina</i> 6	<i>Ella</i> 1	<i>Heljä</i> 1	
<i>Elin</i> 2	<i>Ellen</i> 1	<i>Helli</i> 1	
<i>Elna</i> 2	<i>Elli</i> 1	<i>Ilona</i> 1	

Aineistojen kymmenenneksi yleisimmällä nimellä, 1800-luvun muotiniimiin kuuluvalla *Sofialla* ei ole verrattoman suuri nimiperhe: 19 *Sofian* ohella löytyy suomalaiseen suuhun paremmin sopiva nimiasu *Sohvi* yhdellä nimenkantajalla. *Sofian* etymologinen tausta on kreikan sanassa 'viisaus' ja nimen yleisyyttä ovat lisänneet 100-luvulla kuollut

pyhä marttyyrileski Sofia ja nimeä kantaneet ruotsalaiskuningattaret 1700-luvulla (Vilkuna 1990: 161).

4.2.3 Germaanisiet ja pohjoismaalaiset OLAV, VILHELM ja EINO

Maliniemen (1947: 52) mukaan OLAVIN nimiperhe on keskiajalla kaikkialla Suomessa ja kaikissa säädyissä suosituin miehennimi. Muiden keskiaikaisten nimien tapaan sen käyttö perustuu ennen kaikkea pyhän Olavin, vuonna 1030 kuolleen norjalaisen marttyyrikuninkaan, palvonnalle ja 1900-luvulla suosiota on ylläpitänyt esimerkiksi Johannes Linnakosken 1905 romaanin protagonistista (mt.; Vilkuna 1990: 131–132). *Olav* pysyi pitkään suosittumpana nimikkopyhimyksenä kuin niin ikään etymologisesti germaanislähtöinen Suomen kansallispyhimys *Henrik* (Maliniemi 1947: 52). *Olavin* alkuperä on muinaisskandinaavinen kaksiosainen *A(n)leifr, Olafr, Oleifr*, ’sukunsa vesa’ (mts. 131). Tämä tekee niimestä *Leifin* ”serkkunimen”, *Leif* kun muodostuu samasta nimielementistä kuin *Olavin* loppuosa, *Johanneksen* ja *Hannan* yhteyden tavoin. Blomqvistin (2006: 36, 56) mukaan *Leif* on 1900-lukuisia uusia pohjoismaisia lainanimiä ja se oli melko suosittu 1940- ja 1950-luvuilla. Aineistossa OLAV esiintyy asuissa *Olavi* (20), *Olli* (14), *Olof* (2) ja *Oloff* (1), yhteensä 38 kantajaa.

Suomenruotsalaisilla 1881–1981 yleisimpien miehennimien sijoilla 6 ja 38 esiintyvät *Vilhelm* ja *Wilhelm* (Blomqvist 2006: 50–51) ovat tyypillisimmillään toisia nimiä jo Arjavan (2005: 69) 1700-lukuisessa kangasniemeläisaineistossa. Nimi oli jo keskiajalla melko yleinen, sekä Suomessa että kansainvälisesti muun muassa hallitsijoilla, ja on kerännyt melko erinäköisiä asuja eri kielissä (mt.; Vilkuna 1990: 187). Rajasuu (2013: 74–75) toteaa keisarinimen *Wilhelmin* nousseen Ruotsissa suosituksi 1800-luvulla ja hän selittää nimen feminiiniasun suosiota myös Kustaa IV Adolfin puolison Fredrica Dorothea Wilhelminan mallilla. *Vilhelm* on muinaissaksalainen kaksiosainen nimi ja sen merkitys on ’lujatahtoinen kypäräniekka’ (Vilkuna 1990: 187). Aineistossa *Vilhelmin* nimiperheeseen lukeutuvat taulukossa 9g esitetyt nimiasut. Nimen perässä oleva numero viittaa lukumäärään. Yhteensä nimiä on 62. Näistä *Helmi* voidaan tulkita *Vilhelmiinan* hellittelynimeksi, *Margareetan* omakieliseksi käännösnimeksi – merkitys on ’helmi’ – tai vain omakieliseksi uudismuodosteeksi (Kiviniemi 2006: 272; Vilkuna 1990: 76). Kirjoitusasu jakaa monet nimiperheen jäsenistä, vaikka ääntämysasuun tämä ei aina vaikutakaan, mikä

laskee nimen yleisyssijoitusta aineistossa. Pelkästään *Vilhelmiinan* kantajia on tiukan kirjoitusasun ohittaen yhteensä 24 (ks. mm. Rajasuu 2013: 201–202).

Taulukko 9g. VILHELMIN nimiperhe.

<i>Vilhelmiina</i> 14	<i>Helmi</i> 6	<i>Vilho</i> 4	<i>Ville</i> 2
<i>Vilhelm</i> 13	<i>Minna</i> 4	<i>Hilma</i> 3	<i>Viljam</i> 1
<i>Vilhelmina</i> 7	<i>Wilhelm</i> 4	<i>Wilhelmina</i> 2	<i>William</i> 1

Eino perustuu kaksiosaiseen muinaissaksan *Aginwald*-nimeen, jonka merkitys on 'miehällä hallitseva'. Nimi on levinnyt Enevald-pyhimyksen myötä (Vilkuna 1990: 55). Toisin kuin muut edellä käsitellyt, se ei ole ollut erityisen pitkään käytössä Suomen alueella: Arjavan (2005: 233) mukaan se esiintyy vasta aivan 1800-luvun lopulla ja Vilkunan (1990: 55) mukaan ensimmäinen *Einoksi* kastettu oli Yrjö Sakari Yrjö-Koskisen vanhin poika vuonna 1859. *Eino* jakaa puhuttelunimiä esimerkiksi *Eeron* ja *Einarin* kanssa (mt.), mutta aineistossa se edustaa nimiperhettään yksin 13 kantajalla.

4.2.4 Latina- ja slaavilähtöiset kuningasnimet AUGUSTUS ja GUSTAV sisarnimineen

Ennen kaikkea Walle-aineiston myötä molempien aineiston yleisimpiin nimiin nousevat AUGUSTIN ja GUSTAVIN nimiperheet, jotka osin nimivarianttiansa myötä limittyvät toisiinsa.

August, asussa *Augustus*, on alkunaan latinankielinen, Rooman ensimmäiselle keisarille myönnetty arvonimi, ja sen merkitys on 'kunnianarvoisa' (Vilkuna 1990: 42). *August* on verrattain tuore nimi suomalaisessa käytössä: Arjava (2005: 128) jäljittää nimen ilmaantumisen Kangasniemelle vuonna 1809 syntyneeseen ja vain vuoden ikäisenä kuolleen Ruotsin kruununprinssiin Karl Augustiin. Myös Rajasuu (2013: 74) viittaa samaan kruununprinssiin 1800-luvun kuopiolais-, oululais- ja turkulaiskaimojensa esikuvana. Merkityksensä lienee myös vuonna 430 kuolleella kirkkoisä Augustinuksella, jonka nimi niin ikään pohjaa *Augustukseen*. Aineistossa AUGUSTIN nimiperheeseen lukeutuvat *Augusta* (14), *August* (5) ja *Aukusti* (2), yhteensä nimenkantajia on siis 21.

Suomalaisten *Gustavien* esikuvana Vilkuna (1990: 70) arvioi olevan lähinnä Kustaa Vaasan, Arjava (2005: 37) liittyy toiseksi malliksi Kustaa II Adolfin. Kangasniemelle nimi on rantautunut 1600- ja 1700-lukujen puolivälissä ennen kaikkea sotilaiden lapsien

myötä ja se on ollut yleinen muun muassa kahden nimen yhdistelmissä (mts. 85, 98). Alkuperältään *Gustav* on slaavilainen: muinaispuolan *Gostislav*, jonka taustalla esiintyy protoindoeurooppalainen **ghosti*, ’vieras’, muuntui vuosisatojen aikana *Göstaviksi* ja lopulta *u*:lliseen asuunsa, mahdollisesti saksankielisten kirjurien avustuksella (Vilkuna 1990: 70). Aineistossa GUSTAVIN nimiperheeseen lukeutuvat *Gustaf* (16), *Kustaa* (4), *Gustava* (3), *Gustafva* (2) ja *Kustaava* (2), yhteensä 27 nimenkantajaa. Näistä etenkin feminiinimuodot saattavat sekoittua *Augustin* feminiinimuotojen kanssa, esimerkiksi *Gustava* ja *Augusta* ovat äänteellisesti melko lähellä toisiaan.

4.3 Aineistojen yleisimmät nimiperheet suhteessa valtakunnallisiin linjoihin

Kiviniemen (2006: 268) aineiston runsaslukuisimmat kantanimet nimiperheineen ja näiden vastaparit Pöyhös- ja Walle-aineistoissa on esitetty taulukossa 10a. Huomionarvoista on, että Kiviniemen (2006) aineisto kattaa vain suomenkielisen väestön 1800-luvun lopulta 1900-luvun loppuun, kun taas Pöyhös- ja Walle-aineistossa on nimiä 1600-luvulta 1900-luvulle – ja suomenkielisten ohella ruotsinkielisiä. Ennen 1900-lukua syntyneitä on 606, 1900-luvulla syntyneitä puolestaan 558 (ks. kaavio 1).

Taulukko 10a. Kiviniemen (2006: 268) ja aineiston yleisimmät nimiperheet.

	Kiviniemi 2006	Määrä (tuhatta)	Pöyhös- ja Walle-aineisto	Määrä (kpl)
1.	JOHANNES + JOHANNA	1109	JOHANNES + JOHANNA	135
2.	MARIA	585	ANNA	105
3.	ANNA	570	MARIA	104
4.	HELENA	328	VILHELM	62
5.	KATARINA	302	HELENA	48
6.	OLAV	245	ELISABET	47
7.	ANDREAS	243	KATARINA	44
8.	PETRUS	215	ANDREAS	38
9.	ELISABET	212	OLAV	37
10.	<u>MIKAEL</u>	181	CHRISTINA + CHRISTIAN	32
11.	MATTIAS + MATTEUS	171	HENRIK	29
12.	HENRIK	166	MATTIAS + MATTEUS	29
13.	CHRISTINA	164	ERIK	28
14.	<u>STEFANUS</u>	148	PETRUS	28
15.	<u>KALEVA</u>	139	GUSTAV	27
16.	ERIK	139	ALEKSANDER	25
17.	<u>BIRGITTA</u>	136	EMIL	24
18.	<u>TUULIKKI</u>	130	KARL	23
19.	<u>SUSANNA</u>	88	FREDRIK	22

Kiviniemen (2006) listaa on muokattu siten, että naisen- ja miehennimet ovat samassa listassa aineiston tavoin. Samalla JOHANNES ja JOHANNA on yhdistetty. Aineistojen listauksessa nimet, jotka eivät esiinny Kiviniemen listassa, on lihavoitu. On mielenkiintoista, että kaikki nämä löytyvät Blomqvistin (2006: 50–51) mukaan vuosivälillä 1881–1981 viidenkymmenen yleisimmän suomenruotsalaisen nimen joukossa, KARL peräti toisena ja VILHELM kuudentena. Kiviniemen puolelta puolestaan on alleviivattu nimet, jotka ovat pudonneet yhdeksäntoista yleisimmän joukosta Pöyhös- ja Walle-aineistossa. Osa näistä löytyy seuraavilta yhdeltätoista sijalta, jotka on esitetty taulukossa 7b. Kuitenkin esimerkiksi 1800-luvun suomalaisuuskauden peruja oleva TUULIKKI (*Tuulikki, Tuulia, Tuula*) saa aineistossa vain neljä kantajaa ja KALEVA (*Kalervo, Kalevi*) jää tasoihin germaanisten

HILDAN (*Hilda, Hildur*) ja INGRIDIN (*Ingrid, Inkeri*) kanssa kolmellatoista kantajalla. Heprealainen, raamatullinen SUSANNA (*Susanna, Susan, Sanna*) saa niin ikään neljä kantajaa ja kreikkalainen marttyyripyhimysnimi STEFANUS (*Tapani, Stephen*) vain kolme.

Taulukko 10b. 20. –30. yleisimmät nimet ja nimiperheet aineistossa

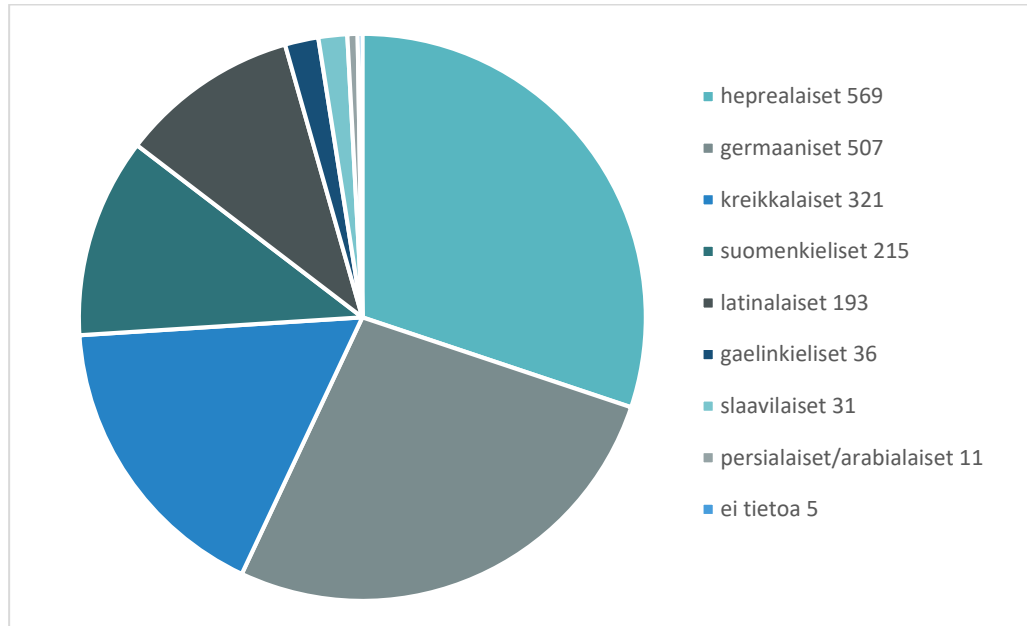
	Nimi	Määrä		Nimi	Määrä
20.	AUGUST	21	26.	MARGARETA	14
21.	SOFIA	20	27.	NIKOLAUS	14
22.	MIKAEL	17	28.	<i>Veli</i>	14
23.	BIRGITTA	15	29.	HILDA	13
24.	DANIEL	15	30.	INGRID	13
25.	<i>Aino</i>	14			

Muilta osin listat ovat kuitenkin melko samannäköiset. Molemmissa listoissa kolmen suurimman joukossa ovat kantanimet JOHANNES, MARIA ja ANNA. Muidenkin nimien osalta sijoitukset ovat pitkälti samat, vaikka esimerkiksi ELISABET on kiilannut ohi OLAVIN, ANDREAKSEN, PETRUKSEN ja KATRINAN, ja latinalaisperäinen CHRISTINA (*Christina, Kirsi, Kirsti, Kristian, Kristiina, Kristina, Kristine, Stiina, Tiina*) on niin ikään harpannut muutaman sijan ylemmäs. Tämä tuskin johtuu siitä, että maskuliinimuoto on laskettu saman kantanimen alle: *Kristianeja* on aineistossa yksi.

Osa eroista selittyy myös luonnollisella alueellisella vaihtelulla, kansalliset nimilistat poikkeavat joka tapauksessa aina ainakin hieman alueellisista (ks. mm. Kiviniemi 2006: 69–71). Tutkielman aineisto ei ole myöskään huomattavan suuri, eli erityisen kovia tilastollisia päätelmiä ei kannata tehdä.

4.4 *Nimien jakautuminen kielellisen alkuperän perusteella*

Kaaviossa 3 esitetään koko aineiston nimien jakautuminen kielellisen alkuperän mukaan. Aineiston kaikkien henkilöiden kaikki nimet on koottu yhteen, jonka jälkeen eri nimiasujen kantajamäärät on laskettu. Tämän jälkeen nimet on luokiteltu kantanimiensä ja kielellisen alkuperänsä mukaan, ennen kaikkea Vilkun (1990) perusteella.

Kaavio 3. Aineiston etunimien jakautuminen kielellisen alkuperän perusteella.

Kaaviossa 3 kielen perässä esiintyvä numero viittaa siis koko nimiaineiston kaikkien nimien esiintymiin, eli esimerkiksi heprealaisten nimien erilaisten nimiasujen esiintymiä on aineistossa yhteensä 569, germaanisten vastaavia puolestaan 507.

Nimien luokittelua alkuperäkielen perusteella ei ole tehty tiukan yksityiskohtaisesti. Germaaninen alkuperä tarkoittaa siis kaikkia germaanisen kieliryhmän kieliä, esimerkiksi Vilkun (1990) teoksessa mainittuja muinaissaksalaisia (*Ludvig, Henrik*), -skandinaavisia (*Ingeborg, Hilda*), -englantilaisia (*Edvin, Edvard*), islantilaisia (*Hjördis*), sekä tuoreempiakin pohjoismaisia nimiä (*Linnea*). Gaelinkieliset sisältävät myös aiemmat kelttiläiset ja myöhemmät iirinkieliset nimet. Suomenkieliset kattavat sekä suomenkielisiksi mainitut, joita ovat etenkin kansallisromanttiset ja muut saman aikakauden uudismuodostet, että saamelaisiksi (*Aimo*) tai virolaisiksi (*Linda*) mainitut. Suomenkieliseksi on laskettu myös etunimeksi annettu virolainen sukunimi *Kallas*. Toisaalta persialais- ja arabialaislähtöiset nimet on koottu yhteen, ryhmän pienuuden vuoksi, ennemmin maantieteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti kuin kieliryhmittäin perusteltuna. Samoin osin ryhmän pienuuden vuoksi *VERA*, 'usko', on laskettu slaavilaiseksi, vaikka sille löytyy Vilkun (1990: 183) mukaan myös latinalainen selitysalkuperä *Verena-*, *Veronika* -nimien kautta. Yhdysnimet on tässä luokiteltu nimen etuosan perusteella. Viidelle nimelle – *Arla, Erva, Kilpo, Prathin, Töllevi* – ei löytynyt varmaa selitystä.

Kiviniemen (2006: 261–262) mukaan noin 40 prosenttia suomalaisista kantaa raamatullista nimeä. Myös Rajasuun (2013: 71) mukaan raamatulliset nimet ovat jo 1700- ja 1800-luvuilta muodostaneet noin kolmanneksen kärkinimistä, määrän laskiessa hieman 1800-luvulle. Aineistossa näitä vastaavat heprealaiset, joita on pyöreästi kolmannes.

Noin kolmannes suomalaisista nimistä pohjautuu myöhemmin pyhimyksiksi julistettuihin historiallisiin henkilöihin (Kiviniemi 2006: 261–262). Näitä on aineiston kielellisessä jaottelussa etenkin kreikkalaisissa, mutta myös germaanisissa (edellä mainittu pyhä Olavi), latinalaisissa (pyhä Cecilia), kelttiläisissä (edellä mainittu pyhä Brigid) ja slaavilaisissa (ortodoksikirkon pyhä Vera). Raamatullisia henkilöitä ei yleensä tähän lasketa. Lähinnä suomenkieliset, persialaiset ja arabialaiset jäävät vaille pyhimysjulistuksia. Osa suomenkielisistä voidaan tosin käsittää käännösanimiksi, kuten *Helmi*, jonka merkitys on sama kuin kreikkalaisen pyhimysnimen *Margaretan*. Yhdessä kaikki mainitut ryhmät kattavat kaksi kolmannesta aineiston nimiesiintymistä, yleisimmät pyhimysnimien alkuperäkielet kreikka ja latina puolestaan vajaan kolmanneksen. Rajasuun (2013: 71) mukaan kreikkalais-latinalaiset nimet ovat tytöillä hieman yleisempiä kuin pojilla: 1725–1744 ja 1825–1844 noin kolmannes tyttöjen kärkinimistä oli kreikkalais-latinalaisia, pojilla osuus oli noin kymmenen prosenttia.

Viimeisestä suomalaisetunimien kolmanneksesta pyöreästi 15 prosenttia nimistä on omakielisiä, vierasta kielistä lainattuja on kymmenisen prosenttia ja viisi yhdysnimiä tai muita luokittelemattomia (Kiviniemi 2006: 264). Aineistossa omakielisiä on vähemmän, hieman päälle kymmenen prosenttia. Vieraista kielistä lainattuja, germaanisista, kelttiläisiä, slaavilaisia, persialaisia ja arabialaisia, on puolestaan noin kolmannes koko aineistosta.

Toisaalta viimeinen kolmannes voidaan jakaa kahtia myös nimen sisällön perusteella. Ensimmäinen puolikas koostuisi tällöin historiallisesti, kulttuurisesti, kirjallisesti ja mytologisesti tunnetuista henkilöihahmoista, toinen puolikas puolestaan kantaa nimesään erilaisia aatteita, asioita ja tapahtumia, kuten erilaisia luontonimiä. (Kiviniemi 2006: 262.) Aineistossa tämä kolmannes jakautunee varsin tasaisesti eri ryhmille. Jopa arabialaisten ja persialaisten pikkuryhmä saa tästä osansa: Vilkun (1990: 110–111) mukaan *Leilan* tunnettuus länsimaissa perustuu englantilaisrunoilija Byronin runokertomukseen *The Giaour*. Historiallisten henkilöiden osuutta kasvattanee aineiston osittainen ruotsinkielisyys: germaanisesta nimiryhmästä suuri edustus johtunee lähemmästä yhteydestä germaaniseen kulttuurihistoriaan ja sen laajaan henkilögalleriaan.

Aatteita, asioita, tapahtumia ja luontonimiä edustavat eräät suomenkielisesti läpinäkyvät nimet, kuten *Kielo*, *Saima*, *Suvi*, *Taisto* ja *Toivo*. Luontonimiksi voinee laskea myös latinalaisen *Ursulan*, 'naaraskarhu' ja *Leon*, 'leijona', kreikkalaisen *Iriksen*, 'saateenkaari', jopa *Petruksen*, 'kallio, kivi'.

5 Pohdintaa

Tämän tutkielman aineistona ja tutkimuksen kohteena on kahden sukututkimuksen yhteensä 1901 etunimeä, joista erilaisia etunimiä on 935. Varhaisin etunimistä on annettu 1500-luvun lopulla, viimeisimmät 2010-luvulla. Etunimet eivät jakaudu tasaisesti eri vuosisadoille: Pöyhös-aineistosta noin kaksi kolmannesta sijoittuu 1900-luvulle, Walle-aineistosta suunnilleen sama määrä sijoittuu 1800-luvulle. Pöyhös-aineisto kattaa niin ikään pidemmän aikavälin, Walle-aineiston rajoituessa 1700-luvulta vuoteen 1940. Epätasaisuuksista huolimatta aineisto tarjoaa mielenkiintoisen ja ainutlaatuisen kuvan kahden pohjoissavolaisen suvun tavallisimmista ja tavattomimmista etunimistä noin kolmen, neljän vuosisadan ajalta.

Tutkielman tarkoituksena on valottaa kahden suvun yleisimpiä ja harvinaisimpia nimiä, nimiperheitä ja nimien kielellistä alkuperää. Aineiston koosta johtuen tutkielma on lähinnä mikrohistoriallinen. Tarkoitus ei ole esittää yleiskattavia tuloksia tai yhteenvetoja verrattain pienestä aineistosta, vaan tarkastella kahden suvun nimistön piirteitä yleisellä tasolla. Tämän ohella nostetaan esiin mielenkiintoisia nimiä ja nimiyhdistelmiä. Kuten Kotilainen (2008: 146) toteaa: ”jokainen henkilö tai tapaus on mikrohistorian kannalta yhtä tärkeä ja kiinnostava.”

Aineiston viisi yleisintä etunimeä ovat, kuten edellä on todettu, *Maria*, *Anna*, *Johanna*, *Johannes* ja *Johan*. Näistä kolmanneksi, neljänneksi ja viidenneksi yleisimmät etunimet ovat yhden kantanimen, JOHANNEKSEN, erikielisiä ja hieman eri aikoina suosiossa olleita variantteja. JOHANNEKSEN runsaslukuisten varianttien vuoksi se nousee koko aineiston suurimmaksi nimiperheeksi. Neljä seuraavaksi runsasjäsenisintä nimiperhettä ovat ANNAN, MARIAN, VILHELMIN ja HELENAN nimipesueet.

Heprealaisperäiset, kristinuskon suomalaiseen nimistöön tuomat MARIAN, ANNAN ja JOHANNEKSEN nimiperheet ovat olleet huomattavan yleisiä aineiston ohella myös suomalaisessa etunimistöissä jo vuosisatojen ajan. Nimet ovat myös kansainvälisesti suosittuja: alkuperänsä vuoksi ne ovat enemmän tai vähemmän osa kaikkien kolmen abrahamilaisen uskonnon kulttuuria ja siten myös nimistöä (ks. myös Saarelma-Paukkala 2017: 118–119). Heprealaiset nimet ovat myös koko aineiston yleisimpiä nimiä, pitkälti nimenomaan erityisen runsaslukuisten ANNAN, MARIAN ja JOHANNEKSEN vuoksi.

Mainitun heprealaiskolmikron ohella kreikkalaisperäinen pyhimysnimi HELENA kuuluu suomalaisen nimistön yleisimpiin sekä nimiperheenä että kreikkalaisen alkuperänsä puolesta. Ainoastaan germaanisperäinen VILHELM poikkeaa jossain määrin yleisistä suomalaisnimistön linjoista. Vaikka nimi variantteineen ei sinänsä ole harvinainen nykyisessä tai historiallisessa suomalaisessa nimistöissä, sen yleisyys aineistossa pohjautuu ennen kaikkea Walle-aineiston 1800-luvulla annettuihin liki kahteen tusinaan *Vilhelmiiinaan*, *Vilhelminaan* ja *Wilhelminaan*, ja heijastelee sukujen osittaista ruotsinkielisyyttä. Heprealaiset, germaaniset ja kreikkalaiset nimet ovat aineiston suurimmat nimiryhmät. Näitä hieman pienempiä ovat suomenkieliset ja latinalaiset ryhmät, joiden perään alkukielittäin tehdyssä jaossa jäävät vielä pienet slaavilaisten, gaelilaislähtöisten ja arabialaispersialaisten nimien ryhmät.

Aineiston harvinaisimmat nimet poikkeavat toisistaan monin tavoin. Harvinaiset nimet ovat esimerkiksi yhdysnimiä (*Anna-Kaisa*, *Maija-Liisa*, *Georg-Erik*), nimien harvinaisempia kirjoitusasuja (*Aapraham*), aikansa muotiniimiä (*Minna*, *Laura*, *Niko*), vieraskielisiä (*Wasilissa*, *David*, *Gottfrid*, *Desideria*), omakielisiä (*Rauha*, *Lempi*, *Uljas*) tai muuten kansallisesti harvinaisia nimiä (*Oihonna*, *Klementina*, *Immi*).

Etunimien tarkastelun yhteydessä pitää tehdä joitakin rajauksia ja päätöksiä. Ensimmäinen liittyy etunimen määrittämiseen, eli siihen, mikä lasketaan erilaiseksi etunimeksi. Tässä tutkielmassa kaikki eri tavoin kirjoitetut nimet on laskettu erilaisiksi etunimeksi, mutta nimiä on käsitelty myös osana nimiperhettä. *Kaisa*, *Kaarina*, *Katarina*, *Katariina*, *Kaija*, *Karin*, *Carin*, *Kati*, *Riina* ja *Katja* ovat siis toisaalta eri nimiä, toisaalta verrattain runsaslukuisen KATARINAN nimiperheen jäseniä. Yksittäisten nimien ja nimiperheiden yleisyys liittyvät kiinteästi toisiinsa. Runsaajäseniset nimiperheet ovat yleensä vanhoja, jo keskiajalta asti käytössä olleita nimiä, jotka ovat periytyneet vuosisatojen ajan suvussa tai ympäröivässä yhteisössä. Nimenantajien, nimenkirjaajien ja nimenkäyttäjien

avustuksella nimistä on alkanut muotoutua lukuisia eri nimiasuja. Toisin sanoen: rakkaalla nimellä on monta varianttia.

Toinen historiallisten etunimien tarkastelun kannalta olennainen kysymys liittyy nimien normalisointiin. Sukututkimuksessa on pitkään ollut tapana normalisoida nimet, eli kirjoittaa ne jollekin kielelle tai yhteisölle ominaisessa asussa. Suomenkielisessä ja suomenkielisten sukututkimuksessa nimi on siis kirjoitettu kansanomaiseen asuun vieraskielisen asiakirja-asun sijaan. Pöyhös-aineistossa tämä on johtanut siihen, että jo varhaisimmat etunimet esiintyvät suomenkielisessä asussa jopa vuosisatoja ennen kuin tämä oli laajalti tapana. Tämä vääristää joltain osin nimien määrällistä tutkimusta. JOHANNEKSEN nimiperhe on tästä hyvä esimerkki. Mikäli nimet olisi kirjattu sukututkimukseen asiakirjojen mukaisessa eli virallisessa asussaan, ei sukututkijan normalisoimassa asussa, *Johanien* lukumäärä olisi suurempi ja *Juhojen* pienempi. Tästä johtuen normalisoinnin kysymys on kirjoitettu auki jo aiemmissa luvuissa. Laajemman tutkimuksen kohdalla vaihtoehtoinen ratkaisu olisi voinut olla tarkistaa asiakirjalähteistä henkilöiden viralliset nimet ja arvioida myös sukututkijan motivaatiota ja perusteluita muokata nimiä paremmaksi tai oikeammaksi katsomaansa asuun.

Yksi jatkotutkimusmahdollisuus olisi siis aineiston tutkiminen historiallisesti luotettavammin, sen sijaan että sukututkijan ratkaisut hyväksytään sellaisinaan ja aineistoa kohdellaan nimenomaan sukututkimuksena. Tutkimusta voisi jatkaa myös tarkastelemalla sukujen nimistöä suhteessa asuinpaikkojen ja aikakauden tilastoihin tämän tutkielman rajausta laajemmalla otteella tai selvittämällä nimien periytymistä. *Annat, Mariat, Johannekset, Matit, Liisat* ja *Olavit* voivat hyvin olla sukujen enemmän tai vähemmän tiedostettuja perintönimiä.

Lähteet

Aineistolähteet

PÖYHÖNEN, AINO (toim.) 2017: *Rikhard ja Alma Pöyhösen muistoa kunnioittaen: Lapset, lasten lapset ja lastenlasten lapset, jouluna 2017*. Omakustanne. Kankaanpää: RaT-Mal palvelu.

LAKKAKORPI, A. (toim.) 1940: *Wallen suku*. Kuopio: Oy Kuopion Kansallinen Kirjapaino.

Kirjallisuus

AINIALA, TERHI, MINNA SAARELMA & PAULA SJÖBLOM 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

ARJAVA, HELLEVI 2005: *Alpiini ja Otteljaana: Kangasniemeläisten etunimet 1684-1899*.

BLOMQVIST, MARIANNE 2006: *Vad heter finlandssvenskarna?* Helsinki: Svenska folkskolans vänner.

BLOMQVIST, MARIANNE 1993: *Personnamnsboken*. Helsingfors: Finn Lectura.

BLOOTHOOFT, GERRIT & ONLAND, DAVID 2011: Socioeconomic Determinants of First Names. – *Names* s. 25–41. 1.3.2011, vol.59(1).

HANNOLA, TUULA 2016: Lasten nimeäminen Helsingin Munkkiniemessä ja Vuosaarissa 2000-luvulla. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

JESTICE, PHYLLIS G. 2004: *Holy people of the world: a cross-cultural encyclopedia*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO.

JÄRVENPÄÄ, TAINA 2018: Sukupolvelta toiselle siirtyvät perintönimet 2010-luvulla. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

KAHLA, MARTTI 2005: ”Venäjän kyrillisten kirjainten translitteroinnista”. Teoksessa Kahla, Martti & Mikkonen, Pirjo (toim.) 2005. *Venäläisten henkilönnimien opas: Venäjän federaatiossa käytössä olevia etunimiä muunnoksineen ja sukunimiä* (3., laaj. laitos.). Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

KIVINIEMI, EERO 2006: *Suomalaisten etunimet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KOTILAINEN, SOFIA 2008: *Suvun nimissä: Nimenannon käytännöt Sisä-Suomessa 1700-luvun alusta 1950-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

MALINIEMI, AARNO 1947: ”Henkilönnimet esihistoriallisena ja katolisena aikana.” Teoksessa Teppo, Hannes & Vilku, Kustaa (toim.) 1947. *Etunimikirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

MIKKONEN, PIRJO & PAIKKALA, SIRKKA 1992: *Sukunimet* (2. p.). Helsinki: Otava.

OKSANEN, REETTA 2007: ”Se nimen määrää, kenen lapsi on” – Sukujen etunimistä ja nimeämismalleista Pohjois-Savossa ja Pohjanmaalla 1700-luvun alusta 1900-luvun alkuun. Pro gradu -tutkielma. Joensuu: Joensuun yliopisto.

- PAIKKALA, SIRKKA 2004: *Se tavallinen Virtanen: Suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PALKEINEN, ANU 2018: *Anni, Anitra, Anneli ja Anya : Annan nimiperhe ja sen suosio vuosina 2000–2016*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- RAJASUU, RIITTA 2013. *Kuopiossa, Oulussa ja Turussa vuosina 1725–1744 ja 1825–1844 syntyneiden kastenimet*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- RAUNIO, ILKKA 2000: *Adlercreutzeista Österbladheihin: Suomen säätyläistön historiaa*. Helsinki: Tammi.
- SAARELMA-PAUKKALA, MINNA 2017: *Etunimikirja: Suomalaiset nimitrendit 2000-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TEPPO, HANNES & VILKUNA, KUSTAA 1947. *Etunimikirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VILKUNA, KUSTAA 1959: *Oma nimi ja lapsen nimi: Tietoja etunimistämme*. Helsinki: Otava.
- VILKUNA, KUSTAA, HUITU, MARKETTA & MIKKONEN, PIRJO: 1990. *Etunimet* (Tark. laitos.). Helsingissä: Otava.

Suulliset tiedonannot

- T1. Nainen. Syntynyt 1960-luvulla Kotkassa. Wallen suvun jälkeläinen. Suullinen tiedonanto 4.7.2019.
- T2. Mies. Syntynyt 1950-luvulla Kuopiossa. Pöyhösen suvun jälkeläinen. Suullinen tiedonanto 4.7.2019.

Muut lähteet

- Etu- ja sukunimilaki. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170946> Viitattu 5.8.2019
- HISKI. Suomen sukututkimusseura, historiankirjat (HisKi-projekti). www.genealogia.fi/historia. Viitattu 11.7.2019
- Mitä sukututkimus on? Suomen sukututkimusseura. <https://www.genealogia.fi/mita-sukututkimus-on>. Viitattu 26.7.2019
- Nimipalvelu. Väestörekisterikeskus: <https://verkkopalvelu.vrk.fi/nimipalvelu/>. Viitattu 12.7.2019, 29.7.2019
- PAJALA, MIKKO 2019: ””Sinä olet yhtä juoppo kuin minä””, kerrotaan kenraali Walleniuksen tiuskaisseen marsalkka Mannerheimille – Enää ei alkoholinkäyttöä armeijassa

katsota läpi sormien”. Helsingin Sanomat 26.6.2019. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006153944.html>. Viitattu 15.7.2019

Sukututkimuksen asiakirjaopas: ammattinimikkeet. Karjala-tietokantasäätiö. <http://www.karjalatk.fi/sanasto/ammattit/u.htm>. Viitattu 11.7.2019

Sukututkimuksen peruslähteitä. Arkistojen Portti. [http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema: Sukututkimuksen perusl%C3%A4hteit%C3%A4](http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema:_Sukututkimuksen_perusl%C3%A4hteit%C3%A4) Viitattu 26.7.2019

Walle. Blogikirjoitus. Juhan suku-uutiset. <https://juhansuku.blogspot.com/2012/02/walle.html>. Viitattu 11.7.2019

WALLIUS, ANNINA 2018. Onko nimi enne myös Suomessa? Etunimi voi avata ovia tai sulkea niitä. Yle Uutiset 26.12.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10520058> Viitattu 6.10.2019

Liite 1 Aineistoissa esiintyvät nimet ja niiden lukumäärät

Maria	53	Anders	9	Elina	6	Emmanuel	4	Beata	3
Anna	48	Annikki	9	Emilia	6	Hannu	4	Bertha	3
Johanna	35	Einar	9	Helmi	6	Hellevi	4	Cecilia	3
Johannes	26	Emil	9	Hildur	6	Herman	4	Elsa	3
Johan	24	Inkeri	9	Ida	6	Ingrid	4	Elvi	3
Matti	22	Kerttu	9	Jaakko	6	Jakob	4	Fanny	3
Liisa	20	Kristiina	9	Kaarlo	6	Juha	4	Frans	3
Olavi	20	Maija	9	Martti	6	Kustaa	4	Georg	3
Juho	19	Selma	9	Reino	6	Kyllikki	4	Gertrud	3
Sofia	19	Agnes	8	Viktor	6	Lauri	4	Gustava	3
Kaisa	18	Erkki	8	Aleksanteri	5	Mari	4	Hannele	3
Antti	17	Hanna	8	Alexander	5	Marja	4	Hedvig	3
Gustaf	16	Henrik	8	Anni	5	Mathilda	4	Hilkka	3
Pekka	16	Ilmari	8	Armas	5	Minna	4	Hilma	3
Augusta	14	Kalervo	8	August	5	Nils	4	Irene	3
Olli	14	Kurt	8	Brynolf	5	Oiva	4	Irmeli	3
Vilhelmiina	14	Lovisa	8	Elisabet	5	Olga	4	Jalmar	3
Eino	13	Pentti	8	Ensio	5	Osmo	4	Jorma	3
Elisabeth	13	Riitta	8	Ester	5	Osvald	4	Justiina	3
Helena	13	Toini	8	Iida	5	Petter	4	Kalle	3
Vilhelm	13	Alma	7	Ingeborg	5	Saimi	4	Katarina	3
Anneli	12	Anja	7	Juhana	5	Seija	4	Kauko	3
Ferdinand	12	Eeva	7	Kalevi	5	Seppo	4	Kirsi	3
Heikki	12	Hilda	7	Kristina	5	Sirkka	4	Leila	3
Paavo	12	Kari	7	Lyyli	5	Susanna	4	Maarit	3
Daniel	11	Karolina	7	Martta	5	Taneli	4	Magdalena	3
Fredrik	11	Kirsti	7	Mathias	5	Ulrika	4	Maire	3
Karl	11	Leena	7	Otto	5	Wilhelm	4	Marita	3
Marjatta	11	Margaretha	7	Raimo	5	Vilho	4	Meri	3
Mikko	11	Onni	7	Risto	5	Aili	3	Mika	3
Antero	10	Oskar	7	Väinö	5	Aira	3	Mikael	3
Erik	10	Tauno	7	Adolf	4	Albert	3	Niilo	3
Fredrika	10	Toivo	7	Aina	4	Aleksi	3	Nikolai	3
Juhani	10	Vilhelmina	7	Aleksander	4	Alina	3	Orvokki	3
Kaarina	10	Aarne	6	Anne	4	Anna-Liisa	3	Oskari	3
Veikko	10	Aune	6	Eero	4	Astrid	3	Pasi	3
Aino	9	Axel	6	Eila	4	Aulis	3	Pauli	3

Pirjo	3	Einari	2	Niklas	2	Aimo	1	David	1
Pirkko	3	Elias	2	Nikodemus	2	Aini	1	Desideria	1
Päivi	3	Elin	2	Olof	2	Aki	1	Eberhard	1
Rauha	3	Elna	2	Ossian	2	Albertina	1	Edit	1
Reinhold	3	Emelie	2	Pauliina	2	Aleksandra	1	Edna	1
Ritva	3	Eriika	2	Pehr	2	Alfred	1	Edvin	1
Signe	3	Erika	2	Petri	2	Alice	1	Eelis	1
Sigrid	3	Eva	2	Petteri	2	Alisa	1	Eerik	1
Siiri	3	Fjalar	2	Rafael	2	Alle	1	Eeva-Liisa	1
Sirpa	3	Fridof	2	Robert	2	Alli	1	Eija	1
Solveig	3	Gabriel	2	Rosalie	2	Alpo	1	Eilif	1
Stiina	3	Gustafva	2	Rosina	2	Alvar	1	Eira	1
Sylvi	3	Harald	2	Rudolf	2	Andriette	1	Eleonora	1
Tapio	3	Harri	2	Severin	2	Anja-Elina	1	Eliel	1
Tellervo	3	Henrika	2	Simo	2	Anna-Kaisa	1	Eliina	1
Teodor	3	Hilja	2	Sinikka	2	Annina	1	Ella	1
Terttu	3	Hille	2	Siviä	2	Annukka	1	Ellen	1
Ulrica	3	Ilona	2	Soili	2	Anterus	1	Elli	1
Valter	3	Iris	2	Tapani	2	Anthony	1	Elo	1
Wilhelmina	3	Irja	2	Tiina	2	Antonia	1	Emanuel	1
Yrjö	3	Ismo	2	Torsten	2	Ari-Petteri	1	Emilie	1
Aarre	2	Jari	2	Tuovi	2	Arla	1	Emma	1
Abraham	2	Juuse	2	Tuulikki	2	Armi	1	Emmy	1
Adolfina	2	Kaija	2	Tyyne	2	Arthur	1	Enny	1
Airi	2	Karin	2	Ulrik	2	Artti	1	Erikka	1
Aksel	2	Katariina	2	Unto	2	Arvi	1	Ernst	1
Akseli	2	Katrina	2	Veijo	2	Arvid	1	Erva	1
Aleksis	2	Klaus	2	Veli	2	Arvo	1	Esaias	1
Alexandra	2	Knut	2	Vihtori	2	Asta	1	Esko	1
Alexis	2	Kustaava	2	Ville	2	Aulikki	1	Essi	1
Amanda	2	Lea	2	Saara	2	Birgitta	1	Eveliina	1
Anita	2	Leo	2	Aapraham	1	Brita	1	Evert	1
Ari	2	Linnea	2	Aarna	1	Britha	1	Fabian	1
Aukusti	2	Loviisa	2	Aaro	1	Bruno	1	Fatima	1
Aurora	2	Lucia	2	Aatami	1	Börje	1	Fredriikka	1
Berndt	2	Lydia	2	Adam	1	Carin	1	Gabriella	1
Edvard	2	Markus	2	Agatha	1	Carl	1	Georg-Erik	1
Eemeli	2	Matilda	2	Agda	1	Carolina	1	Gerda	1
Eemil	2	Mirja	2	Ahti	1	Christina	1	Gottfrid	1

Gotthard	1	Job	1	Laura	1	Nathalia	1	Serafina	1
Greta	1	Joel	1	Leevi	1	Niko	1	Severi	1
Gunvor	1	Joni	1	Lempi	1	Oihonna	1	Silja	1
Harti	1	Jonna	1	Leon	1	Olivia	1	Simon	1
Helene	1	Josef	1	Lesley	1	Oloff	1	Sohvi	1
Helga	1	Josefina	1	Liisi	1	Ossi	1	Stephan	1
Helinä	1	Joseph	1	Linda	1	Paavali	1	Stig	1
Heljä	1	Jouni	1	Lisa	1	Perttu	1	Sturle	1
Helli	1	Jukka	1	Lisbeta	1	Peter	1	Suoma	1
Hellin	1	Julia	1	Ludvig	1	Petra-Pauliina	1	Susan	1
Helvi	1	Juliana	1	Lydia	1	Piia	1	Suvi	1
Hendrich	1	Julius	1	Maaretta	1	Prathin	1	Sven	1
Henna	1	Jussi	1	Maija-Liisa	1	Päiviö	1	Synnöve	1
Henriette	1	Jyri	1	Maila	1	Raili	1	Taavetti	1
Henriikka	1	Jyrki	1	Maini	1	Raineri	1	Taavi	1
Heta	1	Jöran	1	Malin	1	Rakel	1	Taisto	1
Hildegard	1	Kaarle	1	Margareta	1	Rasmus	1	Talvikki	1
Hilla	1	Kaarola	1	Margerita	1	Rauni	1	Tanja	1
Hjördis	1	Kai	1	Margeta	1	Reetta	1	Tarja	1
Iines	1	Kaino	1	Marie	1	Reimo	1	Tekla	1
Iisa	1	Kallas	1	Mari-Kaisa	1	Reko	1	Tenho	1
Iisak	1	Karoliina	1	Marjaana	1	Richard	1	Teuvo	1
Iita	1	Kati	1	Marja-Leena	1	Rikhard	1	Thomas	1
Ilppo	1	Katja	1	Marjetta	1	Rikhart	1	Thora	1
Ilta	1	Katri	1	Marjukka	1	Rosa	1	Thure	1
Immi	1	Katriina	1	Markku	1	Ruth	1	Tiia-Riina	1
Inga	1	Kauno	1	Marko	1	Saara-Kaisa	1	Tilda	1
Isak	1	Ken	1	Matheus	1	Sakari	1	Timo	1
Ivar	1	Kielo	1	Matts	1	Salla	1	Toimi	1
Jaana	1	Kilpo	1	Mauno	1	Salomo	1	Tony	1
Janne	1	Kimmo	1	Meeri	1	Salomon	1	Tuija	1
Jarkko	1	Klara	1	Miia	1	Samuel	1	Tuomas	1
Jarl	1	Klementina	1	Milja	1	Samuli	1	Tuula	1
Jarmo	1	Kosti	1	Milla	1	Sanelma	1	Tuulia	1
Jenni-Mari	1	Kristian	1	Mirjam	1	Sanfrid	1	Tuure	1
Jenny	1	Kristine	1	Mirjami	1	Sanna	1	Tytti	1
Jere	1	Larissa	1	Mårtz	1	Santeri	1	Tölleivi	1
Jeremias	1	Lars	1	Märta	1	Satu	1	Uljas	1
Joachim	1	Lars-Erik	1	Märtha	1	Selma	1	Ulla	1

Uno	1
Ursula	1
Usko	1
Uuno	1
Valfrid	1
Valpuri	1
Valto	1
Varpu-Leena	1
Varvara	1
Wasilissa	1
Veera	1
Vendela	1
Vendla	1
Vera	1
Verna	1
Verner	1
Vesa	1
Viktoria	1
Viljam	1
Viljo	1
William	1
Viola	1
Virve	1
Volmari	1